

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

SECȚIA A PATRA

CAUZA X ȘI Y ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererile nr. 2145/16 și 20607/16)

HOTĂRÂRE

Art. 8 • Viață privată • Obligații pozitive • Refuzul autorităților naționale de a recunoaște identitatea masculină a persoanelor transgen în absența unei intervenții chirurgicale de conversie sexuală • Integritatea fizică a persoanei implicate • Lipsa unei proceduri clare și previzibile de recunoaștere juridică a identității de gen care să permită schimbarea sexului și, prin urmare, a prenumelui sau a codului numeric personal, în documentele oficiale, rapid, în mod transparent și accesibil • Distrugerea justului echilibru dintre interesul general neidentificat în mod clar și interesele reclamanților

STRASBOURG

19 ianuarie 2021

*Hotărârea va rămâne definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din Convenție.
Poate suferi modificări de formă.*

În cauza X și Y împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a patra), reunită într-o cameră compusă din:

Yonko Grozev, *președinte*,
Faris Vehabović,
Iulia Antoanella Motoc,
Gabriele Kucsko-Stadlmayer,
Pere Pastor Vilanova,
Jolien Schukking,

Ana Maria Guerra Martins, *judecători*,

și Ilse Freiwirth, *greșier adjunct de secție*,

Având în vedere:

cererile (nr. 2145/16 și 20607/16) îndreptate împotriva României, prin care doi resortisanți ai acestui stat, domnii X și Y („reclamanții”), au sesizat Curtea în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”) la 19 decembrie 2015 și, respectiv, la 4 aprilie 2016,

hotărârea de a aduce cererile la cunoștința guvernului român („Guvernul”) la 14 ianuarie 2018,

decizia președintelui secției de a nu dezvălui identitatea reclamanților,

observațiile comunicate de guvernul pârât și cele comunicate în replică de reclamanți,

comentariile primite din partea Înaltului Comisariat pentru Drepturile Omului al Organizației Națiunilor Unite, a asociației *Accept*, precum și, împreună, din partea *Transgender Europe* și a *International Lesbian, Gay, Bisexual Trans and Intersex Association Europe* (Asociația Internațională pentru Lesbieni, Homosexuali, Bisexuali, Trans și Intersex, „ILGA”), autorizați de președintele secției ca terți intervenienți,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 15 decembrie 2020,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

INTRODUCERE

1. Reclamanților, care sunt persoane transgen, le-au fost respinse de către autoritățile administrative și judiciare cererile de rectificare pe documentele lor de identitate a mențiunilor privind sexul, prenumele și codul numeric personal, pe motiv că, pentru a justifica o asemenea cerere, solicitantul trebuie să probeze că a suferit o intervenție chirurgicală de conversie sexuală. Aceștia se plâng și de încălcarea art. 6, art. 8, art. 12, art. 13 și art. 14 din Convenție.

ÎN FAPT

2. Reclamanții s-au născut în 1976 și, respectiv, 1982 și domiciliază în Regatul Unit (primul reclamant, X) și la București (al doilea reclamant, Y).

La data introducerii cererilor, reclamantii erau recunoscuți din punct de vedere civil ca având sexul feminin. Cu toate acestea, Curtea va utiliza masculinul și denumirea „reclamant/reclamanți” cu referire la aceștia, conform sexului revendicat de primul reclamant și recunoscut juridic între timp privind pe cel de al doilea reclamant. Primul reclamant a fost reprezentat de C. Cojocariu, avocat în Orpington. Al doilea reclamant a fost reprezentat de I. Mălăescu și R.I. Ionescu, avocați în București.

3. Guvernul român („Guvernul”) a fost reprezentat, succesiv, de agenții guvernamentali, doamna C. Brumar și domnul V. Mocanu din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

I. CEREREA NR. 2145/16

A. Contextul cauzei

4. Primul reclamant, la naștere înscris în registrele de stare civilă ca având sex feminin, a început din adolescență să se comporte ca un băiat în modul de a se îmbrăca și în relațiile sociale. Întrucât identitatea feminină pe care a avut-o din naștere nu corespundea identității sale psihologice și sociale masculine, a încercat în timpul studiilor superioare consiliere de specialitate. În 2000, după înscrierea sa în barou, a început să exercite profesia de avocat, profesie al cărei cod vestimentar, mai „auster”, se potrivea identității sale de gen.

5. În 2010, reclamantul a început ședințe săptămânale de psihoterapie.

6. La 24 septembrie 2012, a fost supus unui control psihiatric la Spitalul de Psihiatrie Alexandru Obregia din București. Cu această ocazie, psihiatrul S. l-a diagnosticat, în conformitate cu clasificarea aplicabilă în România, cu tulburare de identitate de gen (sindrom de transsexualism). Certificatul medical eliberat de psihiatru preciza că, după diagnosticare, parcursul tratamentului cuprindea mai multe etape: prima etapă consta într-o „experiență din viața reală”, al cărei scop era de a studia capacitatea de a trăi asumându-și rolul de gen dorit; a doua etapă includea consiliere psihologică opțională sau urmărire psihiatrică la nevoie; a treia etapă consta în terapia de substituție hormonală și a patra etapă corespundea unei intervenții chirurgicale de realocare a sexului. Certificatul medical menționa, în ceea ce privește primul reclamant, că acesta se limita la a trăi ca o persoană cu genul revendicat numai în anumite contexte și, prin urmare, încă nu finalizase „experiența de viață reală” și era necesar să fie continuată urmărirea psihoterapeutică. În plus, recomanda un tratament hormonal de conversie sexuală.

7. La 7 octombrie 2012, primul reclamant a început tratamentul hormonal recomandat.

8. La 17 octombrie 2012, un psiholog a întocmit un certificat prin care confirma diagnosticul de tulburare de identitate de gen la persoana în cauză.

9. În 2013, decis să se supună unei intervenții chirurgicale de conversie sexuală, primul reclamant a făcut demersuri pe lângă o clinică situată în Belgrad. I s-a solicitat să furnizeze două certificate medicale care să recomande operația dorită, unul din partea unui medic psihiatru și altul din partea unui medic endocrinolog.

10. La 18 iunie 2013, psihiatrul S. a completat certificatul medical din 24 septembrie 2012, adăugând că primul reclamant efectuase „experiență din viața reală” de un an, urma un tratament hormonal și, prin urmare, era recomandată o operație de conversie sexuală.

11. Conform primului reclamant, medicul endocrinolog în evidențele căruia se afla a refuzat să-i elibereze recomandarea atât timp cât nu exista o hotărâre judecătorească care să autorizeze o astfel de intervenție chirurgicală.

B. Procedura judiciară inițiată de reclamant

1. Hotărârea Judecătoriei Sector 1 București din 12 iunie 2014

12. La 21 iulie 2013, primul reclamant a chemat în judecată Consiliul local Sector 1 din București în fața judecătoriei din același sector, cerând acestei instanțe:

- să încuviințeze schimbarea de sex de la feminin la masculin;
- să încuviințeze schimbarea administrativă a prenumelui său;
- să încuviințeze modificarea codului său numeric personal care apare în Registrul Național de Evidență a Persoanelor;
- să solicite consiliului local să facă modificările necesare în registrul de stare civilă și să-i elibereze un nou certificat de naștere care să menționeze prenumele nou și sexul masculin.

13. A prezentat, în special, certificatele medicale din 24 septembrie și 17 octombrie 2012 și din 18 iunie 2013 (supra, pct. 6, 8 și 10).

14. Primul reclamant și-a întemeiat acțiunea pe dispozițiile art. 44 lit. i) din Constituție, art. 57-58 din Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă și art. 3, art. 8 și art. 14 din Convenție.

15. A arătat că mențiunile care figurau în registrul de stare civilă, actele de identitate și în legitimația sa profesională cuprindeau indicații care nu corespundeau identității sale de gen, iar aceasta îl obliga în mod constant să facă referire la identitatea sa transgen, în detrimentul vieții sale private.

16. În cadrul unicei ședințe publice pe care a ținut-o la 5 iunie 2014, instanța a ridicat din oficiu excepția de inadmisibilitate a primului capăt de cerere, făcând referire la decizia Curții Constituționale nr. 530/2008, precum și excepția prematurității celorlalte capete de cerere. Avocatul reclamantului a solicitat amânarea pronunțării, pentru a putea depune observații scrise. Oral, a solicitat respingerea excepțiilor ridicate din oficiu de instanță.

17. Audiata de instanță în cadrul ședinței, reclamantul, răspunzând unei întrebări a instanței, a declarat că niciun chirurg nu ar fi de acord să practice asupra sa o intervenție chirurgicală în absența unei hotărâri judecătorești.

Acesta a mai precizat că „este adevărat că schimbările și chiar ca urmare a tratamentului hormonal pe care îl urmează de 2 ani sunt vizibile, dar câtă vreme niciun doctor din țara aceasta nu vrea să facă această operație în lipsa unei hotărâri judecătorești, nu are altă cale decât instanța să încuviințeze această operație”.

18. La 11 iunie 2014, primul reclamant a prezentat observații scrise. În privința excepției de inadmisibilitate pentru primul capăt de cerere, a susținut că obiectul acțiunii sale nu era acela de a obține încuviințarea de a efectua un tratament de conversie sexuală (pe care, de altfel îl începuse din 2012), chiar o operație de conversie sexuală – care, în opinia sa, constituia o intruziune masivă în integritatea fizică a unei persoane –, ci o încuviințare de modificare a mențiunilor de stare civilă cu trimitere la identitatea sa de gen. În subsidiar, a indicat faptul că, în orice caz, în România, niciun medic nu era dispus să efectueze o operație de conversie sexuală în absența unei hotărâri judecătorești care să o încuviințeze. Cu privire la excepția prematurității celorlalte capete de cerere, a susținut că faptul de a solicita proba unei operații de conversie sexuală pentru a încuviința modificarea mențiunilor de stare civilă constituie o ingerință nejustificată în exercitarea autonomiei sexuale și în respectarea integrității fizice a persoanei.

19. Prin hotărârea din 12 iunie 2014, Judecătoria Sector 1 București a respins primul capăt de cerere al acțiunii primului reclamant ca inadmisibil și celelalte capete de cerere ca premature introduse.

20. Instanța a reținut că prin primul capăt de cerere s-a solicitat încuviințarea unei intervenții chirurgicale de conversie sexuală, încuviințare considerată ca fiind contrară dispozițiilor Constituției care protejează viața privată, precum și art. 8 din Convenție. A adăugat că, în decizia nr. 530/2008, Curtea Constituțională a indicat că decizia unei instanțe pentru modificarea mențiunilor din actele de stare civilă nu privea decât natura juridică a acestora și statutul juridic al persoanei și că nu putea să aducă atingere vieții intime a unei persoane (infra, pct. 65). Instanța a precizat, de asemenea, că hotărârile Curții (între care, mai cu seamă, cea pronunțată în cauza *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit*) la care s-a referit primul reclamant criticau doar refuzul autorităților naționale de a proceda la modificarea mențiunilor privind starea civilă a unei persoane după ce aceasta a fost operată de conversie sexuală, și nu în prealabil.

21. Aceasta s-a exprimat astfel:

„Nu există nicio dispoziție legală care să reglementeze efectuarea intervenției de schimbare de sex și cu atât mai puțin cerința pronunțării vreunei hotărâri judecătorești în acest domeniu, domeniu care aparține din perspectiva legislației actuale strict domeniului medical, iar nu juridic. Instanța, precum este și normal, nu poate să valideze sau să invalideze un tratament medical pornind tocmai de la aceeași prescripție medicală. În lipsa altor cerințe expres prevăzute în legislație recunoașterea pe cale jurisprudențială a necesității pronunțării unei hotărâri judecătorești pentru efectuarea acestei intervenții apare, astfel, ca un nonsens, instanța neputând decât să constate că a fost recomandat din punct de vedere medical acest tratament.

[...]

De altfel, o intervenție arbitrară a instanței, în lipsa unui cadru legal și a unor cerințe clar determinate, ar fi contrară dreptului fundamental la viață intimă, familială și privată. Astfel, condiționarea dreptului persoanei fizice de a dispune de ea însăși de obținerea încuviințării prealabile prin hotărâre judecătorească a schimbării sexului ar fi contrară art. 26 din Constituție, în condițiile în care noțiunea de viață privată cuprinde și aspecte ale identității fizice și sociale ale unui individ. Elemente cum ar fi identificarea sexuală, numele, orientarea sexuală și viața sexuală țin de sfera protejată de art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Prin urmare, instituirea în mod arbitrar a controlului judiciar în această materie contravine obligației autorităților publice de a respecta și a ocroti viața intimă, familială și privată, respectiv a dreptului persoanei de a dispune de ea însăși.

[...]

Asupra excepției prematurității se reține că potrivit art. 44 lit. i) din Legea nr. 119/1996 și art. 4 alin. (2) lit. 1) din Ordonanța Guvernului nr. 41/2003, cât și potrivit legislației Curții Europene a Drepturilor Omului, corecția sexului în acte nu este posibilă doar în baza diagnosticului de transsexualism fără a fi necesară intervenția chirurgicală.

Legislația românească admite posibilitatea schimbării sexului în actele de stare civilă, în cazul în care solicitantul prezintă un act oficial cu privire la schimbarea sexului său. Prin sex se înțelege totalitatea caracteristicilor genetice și fiziologice, care divizează persoanele în cele două categorii — femei și bărbați, iar nu percepția socială asupra genului persoanei, la care se face trimitere în susținerea netemeinicii excepției, care are o semnificație de natură psihosocială. Respectiv, schimbarea sexului în actele de stare civilă poate interveni doar în urma schimbării sexului biologic al persoanei, nu în alte cazuri.”

2. Hotărârea definitivă a Tribunalului București din 9 martie 2015

22. Primul reclamant a formulat recurs împotriva hotărârii judecătorești, denunțând, în special, modificarea obiectului acțiunii sale. A precizat că nu urmărea obținerea încuviințării de a efectua un tratament de conversie sexuală, ci încuviințarea modificării mențiunilor cu trimitere la identitatea de gen în actele sale de stare civilă. În opinia sa, această presupusă schimbare a obiectului era o adevărată denegare de justiție. În plus, primul reclamant a considerat ca lipsite de fundament legal concluziile primei instanțe care defineau noțiunea de „sex” prin referire exclusivă la aspectul biologic sau cele care condiționau modificarea actelor de stare civilă de realizarea prealabilă a unei operații de conversie sexuală. Invocând art. 3 și art. 8 din Convenție și făcând referire la jurisprudența Curții în materie, acesta a susținut că dreptul la respectarea vieții private și cel de a nu fi supus rețelor tratamente implicau dreptul de a-și defini identitatea de gen și de a obține modificarea actelor de stare civilă, astfel încât acestea să reflecte identitatea de gen aleasă, fără obligația prealabilă de a suferi o asemenea intervenție chirurgicală și de a furniza probe în acest sens. A adăugat că este discriminatorie față de persoanele cisgender și contrară art. 14 din Convenție și Protocolului nr. 12 la Convenție condiționarea dreptului unei persoane de a obține modificarea

actelor sale de stare civilă, într-un sens conform cu identitatea sa de gen, de furnizarea probei că a avut loc un proces ireversibil de schimbare de sex.

23. Primul reclamant a depus la dosar certificatul medical din 16 octombrie 2014 eliberat de psihiatrul S. care atesta că acesta efectua „experiența din viața reală” de doi ani și recomanda continuarea tratamentului hormonal, precum și realizarea unei operații de conversie sexuală. A prezentat și o scrisoare de recomandare din aceeași zi, prin care același psihiatru atesta că trăsăturile sale fizice actuale erau cele ale unui bărbat, că acesta revendica apartenența la genul masculin și că se autodenumea cu un prenume masculin. Psihiatrul a recomandat autorităților de supraveghere cărora le era destinată această scrisoare să respecte dorința primului reclamant pentru a evita situații jenante, instigarea la ură sau alte comportamente infracționale.

24. Primul reclamant a prezentat, de asemenea, un certificat medical din 27 octombrie 2014 atestând că, între timp, suportase o dublă mastectomie într-o clinică din Chișinău.

25. Prin hotărârea definitivă din 9 martie 2015, Tribunalul București a respins recursul primului reclamant, confirmând în întregime concluziile judecătorei.

26. Hotărârea a fost comunicată persoanei în cauză la 23 iulie 2015.

C. Plecarea primului reclamant în Regatul Unit

27. În august 2014, din cauza imposibilității de care se lovea solicitarea sa de rectificare a actelor sale de identitate și dorința de a trăi conform identității sale de gen, primul reclamant s-a instalat în Regatul Unit.

28. Din 2015, reclamantul trăiește în cuplu.

29. În aprilie 2015, printr-un act unilateral (*deed poll*), reclamantul și-a schimbat prenumele în prenume masculine.

30. În mai 2015, a obținut un permis de conducere britanic în care era menționat sexul și prenumele sale masculine. A deschis și un cont bancar și a încheiat contracte cu furnizori de servicii colective (de exemplu, apă) sub noua sa identitate de gen. A lucrat ca interpret în 2015, precum și începând cu 2017, obținând în martie 2018 diploma de interpret în administrația publică.

31. Conform afirmațiilor reclamantului, în 2016, acesta s-a aflat în imposibilitatea de a se înscrie la examenul definitiv pentru înscrierea în baroul de avocați prin echivalare în lipsa actelor de identitate în care erau menționate prenumele masculine pe care le folosisese pentru a se înscrie la examenele prealabile.

32. La 23 martie 2018, reclamantul a obținut un certificat de recunoaștere a identității de gen (*Gender Recognition Certificate*) care atesta că îndeplinea criteriile pentru recunoașterea juridică a genului revendicat. Acest document nu poate fi utilizat ca mijloc de identificare.

33. Reclamantul afirmă că în continuare trebuie să suporte inconveniente cauzate de nepotrivirea dintre, pe de o parte, identificatorii săi feminini care figurează pe documentele eliberate de autoritățile române și, pe de altă parte, identificatorii săi masculini reluați în diferitele documente obținute în Regatul Unit.

II. CEREREA NR. 20607/16

A. Contextul cauzei

34. Al doilea reclamant, la naștere înscris în registrele de stare civilă ca având sex feminin, a început din copilăria mică să se comporte ca un băiat în modul de a se îmbrăca și în relațiile sociale. Dat fiind că identitatea feminină pe care a avut-o din naștere nu corespundea identității sale psihologice și sociale masculine, a început o fază de tranziție, prezentându-se în societate ca fiind bărbat.

35. În 2009, după ce mai mulți medici l-au diagnosticat cu tulburare de identitate de gen (transsexualism) (legat de „sindromul Turner”), a continuat „experiența de viață reală” asumându-și o identitate masculină în relațiile sale sociale și profesionale.

36. În 2011, monitorizat de un endocrinolog, a început un tratament hormonal.

37. La 28 noiembrie 2011, a fost supus unui control psihologic, care a confirmat că acesta continua să-și asume identitatea masculină și că era gata să suporte operația de conversie sexuală.

B. Prima acțiune în justiție

38. La 14 decembrie 2011, al doilea reclamant a chemat în judecată Consiliul local Sector 3 din București în fața judecătoriei aceluiași sector, cerând acestei instanțe:

- să încuviințeze operația de conversie sexuală;
- să încuviințeze schimbarea de sex de la feminin la masculin;
- să încuviințeze schimbarea administrativă a prenumelui său;
- să încuviințeze modificarea codului său numeric personal care apare în Registrul Național de Evidență a Persoanelor;
- să solicite consiliului local să facă modificările necesare în registrul de stare civilă și să-i elibereze un nou certificat de naștere care să menționeze prenumele nou și sexul masculin.

39. În sprijinul acțiunii, al doilea reclamant a invocat dispozițiile din Constituție relevante în speță, art. 44 lit. i) și art. 57-58 din Legea nr. 119/1996, art. 4 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 41/2003 privind dobândirea și schimbarea pe cale administrativă a numelor persoanelor fizice,

și art. 8 din Convenție. A prezentat mai multe certificate medicale pentru a-și susține cererea.

40. Prin hotărârea definitivă din 23 mai 2013, Judecătoria Sector 3 București a admis parțial acțiunea celui de al doilea reclamant, admitând primul capăt de cerere și respingând celelalte capete de cerere ca prematur introduse. Instanța a menționat că, după efectuarea operației de conversie sexuală, persoana în cauză ar fi îndreptățită să solicite schimbarea prenumelui direct autorităților administrative, specificând că, în conformitate cu art. 4 alin. (1) din OG nr. 41/2003, acestea erau competente să o realizeze. Instanța l-a informat totuși pe cel de al doilea reclamant de următoarele:

„dreptul [...] la schimbarea prenumelui, la efectuarea cuvenitelor modificări în registrul de stare civilă și la eliberarea unui nou certificat de naștere va deveni actual numai după efectuarea intervenției chirurgicale de schimbare a sexului.”

C. Demersurile administrative și a doua acțiune în justiție

41. La o dată neprecizată, cel de al doilea reclamant și-a fi dat seama de caracterul experimental al operației de conversie sexuală în România și de costul extrem de oneros al unei asemenea intervenții în străinătate. De asemenea, a constatat caracterul intrusiv al acestei intervenții și incapacitatea de a permite o conversie totală de sex. Totuși, fără să excludă că se va supune unei operații de conversie sexuală în viitor, a conștientizat faptul că se afla în imposibilitatea de a supune la aceasta într-un termen rezonabil.

42. La 17 aprilie 2013, cel de al doilea reclamant a fost supus unui control psihiatric la Spitalul de Psihiatrie Alexandru Obregia din București. Cu această ocazie, psihiatrul S. a confirmat diagnosticul de tulburare de identitate sexuală (sindrom de transsexualism). Certificatul medical eliberat preciza că cel de al doilea reclamant trăia ca o persoană de genul revendicat și, astfel, finalizase „experiența de viață reală“, iar urmărirea psihoterapeutică nu era necesară pe motiv că cel în cauză stăpânea în mod adecvat tulburarea de identitate sexuală de care era afectat. De asemenea, recomanda continuarea tratamentului hormonal început.

43. În aprilie 2014, cel de al doilea reclamant a suportat o dublă mastectomie într-o clinică din București.

44. În acest context, la 20 mai 2014, a solicitat Consiliului local Sector 3 București schimbarea administrativă a prenumelui și a sexului său, precum și întocmirea unui nou certificat de naștere. La o dată nespecificată, respectivul consiliu i-a respins cererea ca fiind prematur introdusă, considerând că o operație prealabilă de conversie sexuală și o nouă hotărâre judecătorească erau indispensabile pentru rectificarea actelor de stare civilă.

45. La 28 mai 2014, Spitalul Universitar Militar Carol Davila a emis un certificat medical atestând următoarele:

„Din punct de vedere medical pacientul aparține sexului masculin – implantare de tip masculin a pilozității faciale, pilozitate corporală de tip masculin, centura scapulară mai

dezvoltată decât centura pelvină, mase musculare dezvoltate. În luna aprilie 2014, pacienta a suferit intervenție cu mastectomie bilaterală, ca prim pas de inserare socială ca și bărbat;

Pacienta trăiește de aproximativ 11 ani inserată ca aparținând sexului masculin și și-a asumat rolul de bărbat, fiind implicată într-o relație emoțională și afectivă în care funcționează ca bărbat din 2002.”

46. La 3 iulie 2014, bazându-se în special pe concluziile certificatului medical sus-menționat și pe efectuarea mastectomiei bilaterale, al doilea reclamant a inițiat o acțiune asemănătoare celei pe care o introdusese în decembrie 2011 (supra, pct. 38), cu excepția primului capăt de cerere. În sprijinul cererii sale, a solicitat audierea unui martor care putea confirma că acesta trăia sub noua sa identitate masculină și a depus la dosar copia hotărârii definitive a Judecătoriei Craiova din 12 decembrie 2012 prin care s-a dispus ca autoritățile administrative să efectueze modificări similare celor solicitate de acesta, cu toate că nu fusese practică nicio operație de conversie sexuală.

1. Hotărârea Judecătoriei Sector 3 București din 3 aprilie 2015

47. Prin hotărârea din 3 aprilie 2015, Judecătoria Sector 3 București a respins acțiunea celui de al doilea reclamant. A considerat următoarele:

„Din interpretarea teleologică a dispozițiilor Legii nr. 119/1996, rezultă că între mențiunile din actele de stare civilă și starea fizică a unei persoane trebuie să existe concordanță.

Or, cât timp cât reclamanta nu a urmat procedurile pe care le implică schimbarea de sex (intervenție chirurgicală a cărei efectuare i-a fost încuviințată prin sentința civilă [...] 2013, pronunțată de către Judecătoria Sectorului 3 [...]), instanța apreciază că prezenta cerere de chemare în judecată este neîntemeiată.“

2. Hotărârea definitivă din 7 ianuarie 2016 a Tribunalului București

48. La 9 septembrie 2015, al doilea reclamant a formulat recurs împotriva hotărârii sus-menționate în fața tribunalului. În primul rând, a susținut că au fost încălcate dreptul său la un proces echitabil și principiul contradictorialității pe motiv că nu invocase hotărârea din 2013 care îl privea, pe care totuși se întemeiasse judecătoria pentru a se pronunța asupra acțiunii sale, și că această hotărâre nu a făcut obiectul unor dezbateri. A susținut că, în cadrul acestei noi acțiuni, spre deosebire de ceea ce solicitase în cursul primei acțiuni, cerea modificarea mențiunilor din registrul de stare civilă chiar înaintea intervenției chirurgicale de conversie sexuală, având în vedere conținutul ultimelor documente medicale care atestau apartenența sa, din punct de vedere medical, la genul masculin. În al doilea rând, s-a plâns că hotărârea contestată nu era motivată, deoarece, conform acestuia, toate documentele medicale fuseseră ignorate de prima instanță. În al treilea rând, a afirmat că această hotărâre contravenea practicii instanțelor naționale care dispuneau modificarea mențiunilor privind sexul, prenumele sau codul numeric personal în absența unei intervenții chirurgicale de conversie sexuală

– practică ilustrată de două decizii naționale pronunțate în 2006 și 2008 și prezentate de persoana în cauză în fața tribunalului. În sfârșit, invocând jurisprudența Curții cu privire la persoanele transgen, a susținut că decizia sus-menționată îi încâlca, în plus, dreptul la viața privată în sensul art. 8 din Convenție.

49. La 3 decembrie 2015, tribunalul a finalizat dezbaterile și a trecut la deliberare.

50. La 7 decembrie 2015, instanța a decis totuși repunerea pe rol a cauzei, apreciind că erau necesare lămuriri suplimentare. A citat părțile să se prezinte la 7 ianuarie 2016 în scopul examinării utilității expertizei medico-legale antropologice.

51. Al doilea reclamant a depus un memoriu prezentând motivele care se opun, în opinia sa, efectuării unei expertize medico-legale în speță. Acesta a susținut că:

- o asemenea expertiză nu era indispensabilă în cauză, și aceasta cu atât mai mult cu cât nicio dispoziție legislativă nu o făcea obligatorie, iar practica instanțelor naționale nu o impunea în fiecare speță;

- diagnosticul de „tulburare de identitate de gen” era confirmat de numeroase acte medicale;

- expertiza presupunea o procedură de lungă durată, arbitrară, invazivă, neconfidențială și neprevăzută în legislația internă;

- tendințele la nivel internațional erau spre simplificarea procedurilor de recunoaștere a identității de gen, numeroase state recunoscând, în opinia sa, identitatea de gen în absența intervenției chirurgicale de conversie sexuală;

- noile cerințe europene exprimate în Rezoluția nr. 2048 (2015) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei din 22 aprilie 2015 cu privire la discriminarea persoanelor intersexuale în Europa cereau proceduri „rapide, transparente și accesibile” de recunoaștere a identității de gen;

- intervenția chirurgicală de conversie sexuală echivala cu un tratament forțat fără consimțământ pe motiv că persoana intersexuală care nu dorea să urmeze un tratament integral de conversie sexuală era obligată să aleagă între două drepturi fundamentale, și anume, pe de o parte, dreptul la integritate fizică și, pe de altă parte, recunoașterea identității sale sexuale;

- dispozițiile legale române în materie de recunoaștere a identității de gen erau incomplete și neconcordante și generau o jurisprudență neclară în ceea ce privește diferitele aspecte ale procesului;

- jurisprudența națională și internațională recunoscuse identitatea de gen chiar în absența unei intervenții chirurgicale de conversie sexuală.

52. În ședința din 7 ianuarie 2016, Tribunalul București a hotărât că în speță nu era necesară o expertiză medico-legală.

53. Prin hotărârea definitivă din aceeași zi, tribunalul a respins recursul celui de al doilea reclamant, confirmând, în esență, raționamentul judecătoriesc. S-a observat totodată că practica națională și internațională nu reprezintă o sursă de drept în sistemul din România, că jurisprudența Curții

invocată de reclamant viza situația unor persoane transgen operate și că jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene nu privea modificarea stării civile, ci tratamentul discriminatoriu în materie de concediere sau de drepturi sociale. Textul hotărârii continua astfel în părțile relevante:

„Actele medicale depuse la dosar din care rezultă diagnosticul de transsexualitate *female to male* stabilit de cadrele medicale, intervenția chirurgicală suferită (mastectomie bilaterală), aspectul fizic al apelantei-reclamante, declarația martorului audiat la instanța de fond confirmă faptul că apelanta trăiește ca aparținând sexului masculin.

Cu toate acestea, prevederile legale în vigoare în prezent, inclusiv jurisprudența instanțelor europene, sunt în sensul existenței unei corespondențe între starea fizică (anatomică) a persoanei și actele de stare civilă ale acesteia.

Prevederile legale amintite mai sus prevăd posibilitatea schimbării sexului în actele de stare civilă în situația în care persoana în cauză prezintă un act medico-legal din care să rezulte sexul acesteia, deci în ipoteza din speță a suferit o intervenție chirurgicală [de] schimbare de sex [...].

În același sens a statuat și Judecătoria Sector 3 București în dosarul nr. [...], dosar în care a fost încuviințată cererea apelantei reclamante pentru efectuarea intervenției chirurgicale de schimbare a sexului și au fost respinse ca prematur formulate celelalte cereri privind încuviințarea schimbării mențiunilor din actele de stare civilă.

Deși intervenția chirurgicală de schimbare de sex este una invazivă, iar schimbarea efectuată nu este totală, acest lucru nefiind posibil din punct de vedere medical, intervenția asigură o corespondență, atât cât permite medicina la nivel actual, între starea fizică a persoanei și actele de stare civilă, astfel cum se doresc a fi modificate.

În lipsa acestei intervenții nu poate fi primită solicitarea privind modificarea actelor de stare civilă cu privire la sexul persoanei, pentru că s-ar crea o contradicție între anatomia persoanei și actele sale de identitate. Este adevărat că și în prezent există această contradicție între actele reclamantei și aspectul său fizic, însă în esență anatomia sa este de femeie.”

D. A treia acțiune în justiție

54. În iunie 2017, reclamantul a suferit o intervenție chirurgicală de îndepărtare a organelor genitale feminine interne (histerectomie totală cu anexectomie bilaterală), urmată, la 17 octombrie 2017, de o intervenție de transformare a organelor genitale feminine externe în organe genitale masculine (metoidioplastie), într-o clinică din România. La 30 octombrie 2017, medicul responsabil pentru intervenții atesta faptul că se efectuase operația de conversie sexuală. Ca urmare a complicațiilor postoperatorii, reclamantul a suferit mai multe alte intervenții în lunile următoare. Prin scrisoarea din 30 august 2018, medicul chirurg a informat Judecătoria Sector 3 București că era necesară o nouă intervenție, ca urmare a complicațiilor postoperatorii, în vederea finalizării procesului de conversie sexuală.

55. La 7 august 2017, pe durata procedurilor medicale, reclamantul a sesizat instanțele cu o nouă acțiune, reiterând motivele din a doua sa acțiune (supra, pct. 46). A invocat art. 8, art. 43 lit. i) și art. 57 din Legea

nr. 119/1996, dispozițiile Constituției relevante în speță, precum și art. 3, art. 8 și art. 14 din Convenție.

56. Prin hotărârea definitivă din 21 noiembrie 2017, Judecătoria Sector 3 București a admis acțiunea reclamantului și a încuviințat schimbarea mențiunii sexului de la feminin la masculin în documentele sale de identitate, schimbarea prenumelui și modificarea codului său numeric personal care apare în Registrul Național de Evidență a Persoanelor; de asemenea, aceasta a dispus efectuarea modificărilor necesare de către consiliul local în registrul de stare civilă și eliberarea persoanei în cauză a unui nou certificat de naștere care să menționeze noii săi identificatori.

57. În acest scop, judecătoria s-a întemeiat pe art. 44 lit. i) din Legea nr. 119/1996, art. 4 alin. (2) lit. 1) din OG nr. 41/2003, precum și pe jurisprudența Curții (*Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* și *Pretty împotriva Regatului Unit*). A reținut, în special, că reclamantul fusese diagnosticat cu transsexualism și că acesta fusese operat de conversie sexuală.

E. Recunoașterea juridică a identității de gen a reclamantului

58. La 3 mai 2018, i-a fost eliberată reclamantului o nouă carte de identitate cuprinzând un prenume masculin, mențiunea sexului masculin și un cod numeric personal căruia îi corespunde sexul masculin.

59. La 6 iunie 2018, i-a fost eliberat reclamantului, de asemenea, un nou certificat de naștere cu mențiuni similare celor din cartea sa de identitate.

CADRUL JURIDIC ȘI PRACTICA RELEVANTE

I. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE

A. Prevederile legale

60. Articolele din Codul civil relevante în speță sunt redactate după cum urmează:

Art. 98 – Starea civilă

„Starea civilă este dreptul persoanei de a se individualiza, în familie și societate, prin calitățile strict personale care decurg din actele și faptele de stare civilă.”

Art. 100

„(1) Anularea, completarea sau modificarea actelor de stare civilă și a mențiunilor înscrise pe acestea se poate face numai în temeiul unei hotărâri judecătorești definitive.

[...]

(3) Starea civilă poate fi modificată în baza unei hotărâri de anulare, completare sau modificare a unui act de stare civilă numai dacă a fost formulată și o acțiune de modificare a stării civile, admisă printr-o hotărâre judecătorească rămasă definitivă.”

61. Dispozițiile relevante în speță ale Legii nr. 119 din 16 octombrie 1996 cu privire la actele de stare civilă sunt redactate astfel:

Art. 43 (fostul art. 44)

„În actele de naștere și, atunci când este cazul, în cele de căsătorie sau de deces se înscriu mențiuni cu privire la modificările intervenite în starea civilă a persoanei, în următoarele cazuri:

[...]

i) schimbarea sexului, după rămânerea definitivă și irevocabilă a hotărârii judecătorești.”

Art. 57

„(1) Anularea, modificarea, rectificarea sau completarea actelor de stare civilă și a mențiunilor înscrise pe acestea se pot face numai în temeiul unei hotărâri judecătorești definitive și irevocabile.

(2) În cazul anulării, completării și modificării actelor de stare civilă, sesizarea instanței judecătorești se face de către persoana interesată [...]. Cererea se soluționează de judecătoria în a cărei rază teritorială se află domiciliul [...], pe baza verificărilor efectuate de serviciul public comunitar local de evidență a persoanelor și a concluziilor procurorului.

[...]”

62. Dispozițiile relevante în speță din Ordonanța Guvernului nr. 41 din 30 ianuarie 2003 privind dobândirea și schimbarea pe cale administrativă a numelor persoanelor fizice sunt redactate astfel:

Art. 4

„[...]”

(2) Sunt considerate ca întemeiate cererile de schimbare a numelui în următoarele cazuri:

[...]

1) când persoanei i s-a încuviințat schimbarea sexului prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă și irevocabilă și solicită să poarte un prenume corespunzător, prezentând un act medico-legal din care să rezulte sexul acesteia;

[...]”

63. Dispozițiile relevante ale art. 131 din Hotărârea Guvernului nr. 64 din 26 ianuarie 2011 pentru aprobarea Metodologiei cu privire la aplicarea unitară a dispozițiilor în materie de stare civilă sunt redactate astfel:

Art. 131 alin. (2)

„[...]”

(2) Atribuirea C.N.P. se face pe baza datelor înscrise în actul de naștere referitoare la sex și la data nașterii.

[...]“

64. Dispozițiile cu relevanță ale art. 19 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 97 din 14 iulie 2005 privind evidența, domiciliul, reședința și actele de identitate ale cetățenilor români:

Art. 19

(1) Serviciile publice comunitare de evidență a persoanelor eliberează un nou act de identitate în următoarele cazuri:

[...]

i) în cazul schimbării sexului;

[...]”

B. Jurisprudența instanțelor naționale

1. Curtea Constituțională

65. Prin decizia nr. 530 din 13 mai 2008, Curtea Constituțională a concluzionat cu privire la constituționalitatea art. 44 lit. i) [devenit ulterior art. 43 lit. i)] din Legea nr. 119/1996 și art. 4 alin. (2) lit. l) din OG nr. 41/2003. În acest scop, a observat că mențiunile ce se înscriu în actele de stare civilă țin exclusiv de natura juridică a acestor acte, precum și de statutul juridic al persoanei, având ca scop o corectă evidență a populației. Curtea constituțională a reținut că încuviințarea schimbării sexului prin hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă este necesară pentru înscrierea acestor mențiuni, astfel că nu poate fi vorba de intervenția instanțelor judecătorești în viața intimă a unei persoane. A concluzionat că schimbarea sexului constituie o opțiune a persoanei în cauză, cu efecte însă asupra statutului său social care tine de ordinea publică.

2. Instanțele civile

a) Exemple furnizate de Guvern

66. În observațiile sale, Guvernul a prezentat 20 de exemple de decizii pronunțate de instanțele naționale privind cereri de recunoaștere juridică a reatribuirii de gen și de schimbare a datelor în registrele de stare civilă. De asemenea, a trimis dispozițiile altor 2 hotărâri pronunțate în 2019 prin care reclamanții au obținut schimbarea datelor în registrele de stare civilă. Motivele acestor hotărâri neaflându-se totuși la dosar, circumstanțele cauzelor respective nu apar clar (hotărârea nr. 1831 a Judecătoriei Sector 6 București din 14 martie 2019 și hotărârea Judecătoriei Buftea din 4 aprilie 2019).

i. Procedura care trebuie urmată

67. Cu privire în primul rând la procedura care trebuie urmată, unele instanțe au constatat, înainte de a examina cauzele, că dreptul român nu prevedea o procedură specifică pentru „recunoașterea juridică a schimbării de sex a unei persoane“, sau că o prevedea doar implicit, reglementându-i efectele; prin urmare, au considerat că le revenea obligația să statueze în fiecare caz concret dacă o obligație pozitivă impunea statului să recunoască schimbarea și, dacă da, care era întinderea sa (încheierea din 22 aprilie 2015 a Judecătoria Iași, hotărârea nr. 4289 a Judecătoria Iași din 11 aprilie 2018). O instanță a precizat în mod expres că ar completa acest gol aplicând direct Convenția (hotărârea nr. 357/2009 a Judecătoria Sector 1 București din 28 ianuarie 2019).

68. Anumite instanțe s-au pronunțat că nu trebuie urmată calea judiciară pentru modificarea actelor de stare civilă, care poate fi efectuată conform procedurii administrative prevăzute de OG nr. 41/2003 – necesitând o expertiză medico-legală pentru a demonstra sexul (hotărârea nr. 11116 a Judecătoria Galați din 14 decembrie 2015, hotărârea nr. 10329 a Judecătoria Iași din 29 septembrie 2016, hotărârea nr. 4289 a Judecătoria Iași din 11 aprilie 2018, numai cu privire la prenume, și decizia nr. 377/MIF a Tribunalului Vâlcea din 30 martie 2018, cu privire la prenume și la CNP). În schimb, alte instanțe au admis cererile de modificare a stării civile.

69. De asemenea, dacă procedura necontencioasă este suficientă pentru a încuviința intervenția chirurgicală de conversie sexuală, s-a considerat că procedura contencioasă prevăzută la art. 57 alin. (2) din Legea nr. 119/1996 trebuie aplicată pentru modificarea stării civile (decizia definitivă nr. 636A a Curții de Apel București din 21 iulie 2017).

ii. Competența materială

70. Unele instanțe au hotărât că dreptul intern nu prevedea nicio competență materială specifică pentru cererea de recunoaștere juridică a reatribuirii de gen, care este diferită de cea de modificare a actelor de stare civilă. Aceasta este în mod expres de competența judecătoriilor; în conformitate cu regulile generale, este necesar ca tribunalul să se pronunțe cu privire la cererile care nu sunt de competența acordată expres judecătoriilor (decizia nr. 377/MIF a Tribunalului Vâlcea din 30 martie 2018, decizia nr. 562/2018 a Tribunalului Dolj din 5 septembrie 2018).

71. Alte judecătorii au estimat că au competența de a se pronunța asupra cererilor de recunoaștere juridică a genului (hotărârea nr. 4289 a Judecătoria Iași din 11 aprilie 2018, decizia definitivă nr. 10753 a Judecătoria Sector 3 București din 5 octombrie 2018).

iii. Calitatea procesuală a pârâtului

72. Instanțele naționale au pronunțat decizii în ceea ce privește recunoașterea juridică a genului și modificarea actelor de stare civilă cu privire la mai multe entități administrative naționale. După ce a subliniat lipsa de claritate a dispozițiilor legale în materie, și din preocuparea pentru eficiență, Judecătoria Botoșani s-a pronunțat cu privire la mai multe autorități administrative susceptibile de a fi implicate în proceduri de modificare a actelor de stare civilă (decizia definitivă nr. 91 a Judecătoriei Botoșani din 8 februarie 2019).

iv. Temeinicia acțiunilor

73. În primul rând, este necesar să se constate că, în aproape toate cele 20 de decizii prezentate de Guvern, petenții fuseseră diagnosticați cu disforie de gen și suportaseră tratamente hormonale. Exceptând cele două cauze, petenții suferiseră și diverse intervenții chirurgicale (mastectomie, mamoplastie, histerectomie, multiple operații de chirurgie estetică). În trei cauze, petenții fuseseră supuși și unor intervenții de conversie sexuală asupra organelor genitale.

74. Din practica instanțelor anterioară sau concomitentă cu introducerea prezentelor cereri, reies următoarele:

- anumite instanțe au considerat că normele legale (Legea nr. 119/1996 și OG nr. 41/2003) impuneau, în primul rând, o decizie de încuviințare a intervenției chirurgicale asupra organelor genitale (decizia definitivă nr. 2261R a Curții de Apel București din 6 decembrie 2012, hotărârea nedefinitivă nr. 190A a Tribunalului București din 19 februarie 2014, încheierea din 22 aprilie 2015 a Judecătoriei Iași, hotărârea nr. 11116 a Judecătoriei Galați din 14 decembrie 2015). În deciziile pronunțate în 2012 și în 2014, citate supra, instanțele au făcut trimitere, de asemenea, la concluziile Institutului Național de Medicină Legală conform cărora operația de conversie sexuală nu putea fi efectuată decât în urma unei decizii judecătorești definitive;

- în alte trei cauze, instanțele au încuviințat cererile în pofida lipsei unei intervenții chirurgicale de conversie sexuală (hotărârea nr. 18849 a Judecătoriei Craiova din 12 decembrie 2012, hotărârea nr. 3418A a Tribunalului București din 28 septembrie 2015 și hotărârea nr. 2747 a Judecătoriei Focșani din 1 aprilie 2016).

75. Dintre deciziile prezentate de Guvern, pronunțate după introducerea prezentelor cereri și în care a fost examinată temeinicia cauzelor cu care erau sesizate instanțele, una singură a pronunțat respingerea cererii deoarece solicitantul omisese să ceară instanței să statueze cu privire la „schimbarea de sex“, așa cum impun art. 43 lit. i) din Legea nr. 119/1996 și art. 4 lit. l) din OG nr. 41/2003 (hotărârea nr. 1108 a Judecătoriei Vaslui din 10 mai 2016).

76. În celelalte 9 cauze, instanțele au încuviințat cererile de recunoaștere juridică a genului făcând referire la dispozițiile naționale sau la cele din

Convenție, ca și la jurisprudența Curții [în special la cauzele *Pretty împotriva Regatului Unit*, nr. 2346/02, CEDO 2002-III, *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), nr. 28957/95, CEDO 2002-VI și *A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, nr. 79885/12 și alte 2, 6 aprilie 2017]. În două dintre aceste cauze, petenții suferiseră deja o intervenție chirurgicală asupra organelor sexuale, iar în altele 2 operația era programată într-un viitor apropiat, în străinătate. În unele dintre aceste cauze, instanțele au refuzat să se pronunțe asupra modificării CNP și/sau a prenumelui, care era, în opinia acestora, de competența autorităților administrative (supra, pct. 68).

b) Exemple prezentate de primul reclamant

77. Primul reclamant a prezentat mai multe exemple de decizii pronunțate de instanțele naționale în ceea ce privește cererile de recunoaștere juridică a genului și de schimbare a datelor în registrele de stare civilă, unele dintre acestea fiind definitive. Aceste decizii au fost pronunțate în perioada 2006-2018. Rezultă că anumite instanțe au considerat că dispozițiile legislative impuneau în prealabil o intervenție chirurgicală asupra organelor genitale. Cu toate acestea, în cea mai mare parte dintre cauzele examinate, instanțele au încuviințat cererile în pofida absența unei intervenții chirurgicale de conversie sexuală. În unele cazuri, instanțele de fond au trimis cauzele în fața instanțelor superioare, deoarece obiectul lor – încuviințarea unei intervenții de conversie sexuală sau schimbare juridică a sexului – nu era în mod explicit de competența lor (hotărârea nr. 3047 a Judecătoriai Constanța din 25 februarie 2015 și hotărârea nr. 4638 a Judecătoriai Craiova din 27 aprilie 2018). În altă cauză (hotărârea nr. 1042 a Judecătoriai Câmpani pronunțată în 2008), instanța a refuzat încuviințarea unei intervenții chirurgicale de conversie sexuală cu următoarea motivare:

„[...] simplul diagnostic al reclamantei de transsexualism, fără a preciza forma de disforie prezentă și fără justificarea necesității terapeutice a acestei operații, înainte de a se încerca o psihoterapie, nu este suficient pentru a încuviința operația de schimbare de sex solicitată de reclamantă, aceasta datorită caracterului definitiv și ireversibil al unei astfel de operații [...].”

C. Rapoartele naționale

78. În raportul publicat în februarie 2014 de două organizații neguvernamentale, asociația *Accept* și Fundația Centrul Euroregional pentru Inițiative Publice (ECPI), intitulat „Persoane trans în România. Recunoașterea juridică a identității de gen”, se evocă următoarele:

„De la început precizăm că nu există o jurisprudență uniformă în cazurile de schimbare a elementului «sex» în actele de stare civilă. Această situație se datorează, în parte, lipsei unui cadru legal suficient de detaliat care să stabilească condițiile ce trebuie îndeplinite pentru modificarea actelor de stare civilă în cazul persoanelor trans.”

Raportul menționează că pozițiile instanțelor naționale se deosebesc cu privire la faptul dacă o intervenție chirurgicală efectuată asupra organelor genitale ale unei persoane este o condiție prealabilă pentru modificarea genului în actele sale de stare civilă.

În plus, din raportul citat mai sus, reiese că, în ceea ce privește noțiunea de „act medico-legal din care să rezulte sexul“ folosită la art. 4 alin (2) lit. 1) din OG nr. 41/2003, Institutul de Medicină Legală, ca răspuns la o cerere a Asociației *Accept*, a precizat următoarele:

„S-au înregistrat 2 cazuri ambele în situația în care intervenția chirurgicală a fost efectuată în străinătate și fără a fi expertizați anterior, ambele cazuri fiind rezolvate favorabil. În aceste cazuri nu se poate vorbi de «standarde», acestea fiind niște constatări ale statusului genital al momentului examinării.

Ca principiu, aceste expertize se solicită numai după efectuarea intervenției chirurgicale, și în lipsa expertizei care să o precedă. Intervenția chirurgicală este ireversibilă și ca atare implică doar o formalitate a actului medico-legal, care are ca obiectiv doar să constate realitatea efectuării intervenției, care în caz afirmativ implică și recomandarea schimbării sexului civil.”

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNAȚIONALE

A. În cadrul Consiliului Europei

79. Textele relevante se găsesc în hotărârile *A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței* (citată anterior, pct. 73-77) și *X împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei* (nr. 29683/16, pct. 31-33, 17 ianuarie 2019).

B. În cadrul Organizației Națiunilor Unite

1. *Înaltul Comisar al Organizației Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului*

80. Părțile relevante din raportul *Înaltului Comisar al Organizației Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului către Consiliul ONU pentru Drepturile Omului*, din 17 noiembrie 2011, intitulat „Legile și practicile discriminatorii și actele de violență împotriva persoanelor pe motive de orientare sexuală sau identitate de gen” (A/HRC/19/41) se găsesc în hotărârea *X împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei* (citată anterior, pct. 34).

2. *Expertul independent despre protecția împotriva violenței și a discriminării bazate pe orientarea sexuală și identitatea de gen*

81. În raportul prezentat la a 73-a sesiune a Adunării Generale, la 12 iulie 2018, și intitulat „Violența și discriminarea bazate pe identitatea de gen” (A/73/152), expertul a adresat următoarea recomandare statelor:

HOTĂRÂREA X ȘI Y ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

„d) Să instituie sisteme de recunoaștere a identității de gen pentru ca persoanele trans să-și poată exercita dreptul la modificarea numelui și a identității de gen pe actele lor. Procedura ar trebui să respecte dreptul persoanelor de a face alegeri în mod liber și în cunoștință de cauză și de a dispune de propriul corp. În special, ținând seama de cele mai bune practici identificate, această procedură ar trebui:

- i) Să se întemeieze pe autodeterminare;
- ii) Să fie simplă și pur administrativă;
- iii) Să fie confidențială;
- iv) Să se bazeze numai pe consimțământul liber și informat al reclamantului, fără a impune condiții precum furnizarea de certificate medicale, psihologice sau altele, care ar putea fi nerezonabile sau patologizante;
- v) Să recunoască identitățile de gen nebinare, precum cele care nu sunt nici «masculine», nici «feminine», și să prevadă multiple opțiuni referitoare la sexul care să fie precizat în documentele oficiale;
- vi) Să fie accesibilă și, în măsura posibilului, gratuită.”

III. DREPTUL UNIUNII EUROPENE

82. În rezoluția adoptată la 16 ianuarie 2019 la Strasbourg, referitoare la situația drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană în 2017, Parlamentul European s-a exprimat astfel:

„36. regretă faptul că, în 2017, persoanele LGBTI s-au confruntat în continuare cu intimidarea, hărțuirea și violența și au fost afectate de multiple forme de discriminare, inclusiv în sfera educației, a sănătății, a locuințelor și a ocupării forței de muncă; este preocupat de experiențele continue legate de stigmatizarea, violența și discriminarea bazate pe gen ale persoanelor LGBTI și de lipsa de cunoștințe și intervenție din partea autorităților de aplicare a legii, în special în ceea ce privește persoanele transgen și persoanele LGBTI marginalizate și încurajează statele membre să adopte legi și politici de combatere a homofobiei și a transfobiei; condamnă ferm promovarea și practicarea terapiilor de conversie a persoanelor LGBTI și încurajează statele membre să le incrimineze; condamnă, de asemenea, cu fermitate patologizarea identităților trans și intersexuale; [...] “

83. Rezoluția Parlamentului European din 14 februarie 2019 referitoare la viitorul Listei de acțiuni LGBTI (2019-2024), este redactat în felul următor, în părțile sale relevante:

„11. constată că, pentru recunoașterea legală a genului, opt state membre impun sterilizarea, iar 18 state membre impun controlul medical în vederea evaluării sănătății mintale; invită Comisia să verifice dacă aceste cerințe sunt în conformitate cu Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene;”

IV. DREPT COMPARAT

84. Dintr-un document intitulat „Trans Rights Europe & Central Asia Map 2020” (Harta europeană și a Asiei Centrale a drepturilor persoanelor transsexuale) publicat în mai 2020 de organizația neguvernamentală

Transgender Europe reiese că, la acea dată, recunoașterea juridică a identității de gen a persoanelor transgen era imposibilă în zece state membre ale Consiliului Europei: Albania, Andorra, Armenia, Azerbaidjan, Bulgaria¹, Ungaria, Liechtenstein, Macedonia de Nord, Monaco și Republica San Marino.

85. De asemenea, reiese dintr-un *Index* stabilit de aceeași organizație în mai 2020 că recunoașterea era subordonată cerinței legale de sterilizare a solicitantului în 11 state membre ale Consiliului Europei, număr în scădere constantă față de constatările din rapoartele precedente: Bosnia și Herțegovina, Cipru, Finlanda, Georgia, Letonia, Muntenegru, Republica Cehă, România, Serbia, Slovacia și Turcia. În 26 state membre, aceasta era posibilă fără ca sterilizarea să fie impusă de lege: Austria, Belgia, Croația, Danemarca, Elveția, Estonia, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Islanda, Italia, Lituania, Luxembourg, Malta, Moldova, Norvegia, Polonia, Portugalia, Regatul Unit, Rusia, Slovenia, Spania, Suedia, Țările de Jos și Ucraina.

86. La fel, recunoașterea juridică a identității de gen a persoanelor transgen fără a impune intervenția chirurgicală era posibilă în 26 de state membre ale Consiliului Europei.

87. De asemenea, din aceste documente reiese că și stabilirea unui diagnostic psihiatric se numără printre condițiile prealabile necesare pentru recunoașterea juridică a identității de gen a persoanelor transgen în anumite state ale Consiliului Europei, dar că, în cursul ultimilor ani, 10 țări (Belgia, Danemarca, Franța, Grecia, Irlanda, Islanda, Luxembourg, Malta, Norvegia și Portugalia) au adoptat deja o legislație care introduce procedura de recunoaștere cu excluderea unui asemenea diagnostic (se adaugă, în Spania, 11 din cele 17 comunități autonome).

88. În cele din urmă, documentul atestă că au fost instituite proceduri naționale bazate pe dreptul la autodeterminare în 6 state membre ale Consiliului Europei: Danemarca, Irlanda, Islanda, Luxembourg, Malta și Norvegia (se adaugă, în Spania, 9 din cele 17 comunități autonome).

V. RAPOARTE CU PRIVIRE LA ROMÂNIA

89. Comitetul pentru Drepturile Omului al Organizației Națiunilor Unite, organ responsabil cu supravegherea aplicării Pactului internațional privind drepturile civile și politice, a examinat cel de al cincilea raport periodic asupra României și, în cadrul celei de-a 3444-a ședințe a sa din 6 noiembrie 2017, a adoptat observațiile sale finale (CCPR/C/ROU/CO/5), document ale cărui fragmente relevante sunt redactate după cum urmează:

¹ Documentul este anterior hotărârii Curții *Y.T. împotriva Bulgariei*, nr. 41701/16, pct. 66, 9 iulie 2020.

Discriminarea bazată pe orientarea sexuală și identitatea de gen

„15. Comitetul este preocupat de rapoartele referitoare la discriminarea persoanelor [...] transsexuale [...] în special în ceea ce privește ocuparea forței de muncă și educația, incidentele legate de atacuri verbale și fizice împotriva unor astfel de persoane și atitudinile stereotipice și prejudecățile legate de acestea. De asemenea, Comitetul este îngrijorat de rapoartele privind încercările de a revizui dreptul intern care ar limita drepturile garantate în temeiul Pactului. În plus, este îngrijorat de lipsa de claritate a legislației și a procedurilor privind modificarea statutului civil în ceea ce privește identitatea de gen (art. 2 și 26).

16. Statul parte trebuie să ia măsuri pentru a elimina discriminarea și pentru a combate atitudinile și prejudecățile stereotipe față de persoanele [...] transgen [...]; să se asigure că actele de discriminare și violență împotriva acestor persoane sunt anchetate, că făptuitorii sunt trași la răspundere și că victimele au acces la despăgubiri. Acesta trebuie să garanteze că legislația privind schimbarea statutului civil referitoare la identitatea de gen este clară și aplicată în conformitate cu drepturile garantate în temeiul Pactului.”

90. În Raportul privind România (al cincilea ciclu de monitorizare), publicat la 5 iunie 2019, Comisia Europeană împotriva rasismului și intoleranței (*European Commission against Racism and Intolerance, ECRI*) lua poziție în termenii următori:

„93. ECRI notează că nu există o legislație specifică pentru reglementarea schimbării de gen. Codul civil român și Legea cu privire la actele de stare civilă prevăd posibilitatea ca persoanele transsexuale să-și schimbe genul pe documentele de identitate doar după obținerea unei hotărâri judecătorești finale și irevocabile care să confirme schimbarea sexului. Totuși, există un vid juridic în această chestiune, întrucât nici procedurile aplicabile, nici organismele responsabile nu sunt clar definite. Rapoartele mai indică faptul că, în absența unor legi sau îndrumări clare, instanțele pronunță interpretări contradictorii privind aplicarea procedurilor legale disponibile de recunoaștere a genului. De exemplu, unele hotărâri susțin că această recunoaștere este condiționată de schimbarea sexului prin chirurgie sau sterilizare, iar altele nu. ECRI consideră prin urmare că legislația trebuie să fie îmbunătățită în continuare pentru a include informațiile esențiale și etapele necesare privind atât recunoașterea sexului, cât și schimbarea lui. De exemplu, schimbarea sexului prin intervenție chirurgicală nu trebuie să fie obligatorie pentru schimbarea sexului în documentele personale.

În această privință, ECRI dorește să atragă atenția autorităților asupra Rezoluției 2048 (2015) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei și încurajează autoritățile să asigure recunoașterea legală a schimbării de sex a unei persoane într-un mod rapid, transparent și accesibil.

94. ECRI recomandă autorităților să dezvolte legislația privind recunoașterea sexului și schimbării de sex în acord cu instrucțiunile Consiliului Europei.“

ÎN DREPT

I. OBSERVAȚII PRELIMINARE

91. În observațiile sale suplimentare (scrisorile din 11 decembrie 2018 și din 4 iunie 2019), depuse la dosar, cel de al doilea reclamant critică Guvernul

pentru faptul de a-i fi divulgat identitatea, informații privind dosarul său medical, precum și pretențiile ridicate în fața Curții, către instituții publice sau entități private, precum și către medici care au fost solicitați să discute și să-și exprime opinia asupra intervențiilor chirurgicale pe care le-a suferit. El subliniază că aceasta reiese direct sau indirect din anexele pe care Guvernul le-a depus la dosar în sprijinul observațiilor sale. Or, președintele secției decisese să nu dezvăluie identitatea reclamantilor și să autorizeze confidențialitatea tuturor dosarelor, în temeiul art. 33 și art. 47 § 4 din Regulamentul Curții redactate după cum urmează:

Art. 33. Publicitatea documentelor

„1. Toate documentele privitoare la o anumită cauză, depuse de părți sau de terții intervenienți, cu excepția celor depuse, astfel cum dispune art. 62 din prezentul Regulament, în cadrul negocierilor purtate în scopul soluționării pe cale amiabilă a litigiului, sunt accesibile publicului potrivit modalităților practice edictate de grefier, afară de situația în care președintele Camerei decide altfel, pentru motivele indicate în paragraful 2 al prezentului articol, fie din oficiu, fie la cererea unei părți sau a oricărei persoane interesate.

2. Accesul publicului la un document sau la o parte a unui document poate fi restrâns în interesul moralei, al ordinii publice sau al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților o impun, sau când, în împrejurări speciale, în măsura considerată strict necesară de către președintele Camerei, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

3. Orice cerere de păstrare a confidențialității formulată în temeiul alin. 1 al prezentului articol trebuie să fie motivată și să precizeze dacă are ca obiect toate documentele unui dosar sau doar o parte dintre acestea.”

Art. 47. Conținutul unei cereri individuale

„4. Reclamantul care nu dorește ca identitatea lui să fie dezvăluită trebuie să precizeze acest lucru și să prezinte o expunere a motivelor care justifică derogarea de la regula publicității procedurii în fața Curții. Curtea poate să autorizeze păstrarea anonimului sau să decidă acordarea acestuia din oficiu.”

92. Prin scrisoarea din 10 iulie 2019, la invitația președintelui de secție, Guvernul a răspuns transmițând observațiile sale. Subliniază că a fost obligat să solicite informații din partea autorităților naționale sau a unor entități private astfel încât să stabilească în mod corespunzător situația de fapt în cauză, având în vedere, în special, acuzațiile reclamantului cu privire la lipsa de medici specialiști sau de spitale echipate corespunzător pentru a efectua intervenții de schimbare a sexului în România, sau argumentele reclamantului privind consecințele intervenției chirurgicale în cazul său, argumente invocate în cadrul cererilor sale de reparație echitabilă.

93. Acesta menționează că, ținând seama de caracterul tehnic al problemelor, agentul guvernamental a solicitat informații în special de la Comisia de chirurgie plastică, estetică și de microchirurgie reconstructivă a Ministerului Sănătății, fără a indica totuși numele reclamantului, nici orice alt

element de identificare. Adaugă faptul că, la rândul său, Comisia a solicitat informații de ordin medical, prin poșta electronică, de la 400 de medici specialiști, reamintind cerința de respectare a confidențialității datelor transmise și fără a face nicio trimitere la reclamant sau la cererea sa introdusă în fața Curții.

94. Guvernul arată, de altfel, că agentul său a solicitat informații de la Colegiul medicilor din București, în special cu privire la o eventuală plângere depusă de reclamant împotriva medicului care efectuase procedura de metoidoioplastie. Adaugă și că, în acest cadru, a menționat numele reclamantului, înainte și după modificare, faptul că era o persoană transgen, numele medicului, clinica unde ar fi avut loc intervenția, data, acuzațiile reclamantului privind eșecul intervenției, și a precizat că informațiile erau necesare pentru a soluționa cererea depusă de reclamant în fața Curții (precizând numele reclamantului și articolul din Convenție invocat). Subliniază că agentul guvernamental a atras atenția Colegiului asupra faptului că reclamantului îi fusese acordat de către Curte beneficiul anonimatului și al confidențialității documentelor. Menționează că, în special, Colegiul a răspuns că reclamantul nu a depus plângere împotriva medicului în cauză.

95. În sfârșit, Guvernul a explicat că agentul său a cerut curților de apel române exemple de jurisprudență, iar clinicii în care reclamantul suferise procedura de metoidoioplastie informații de ordin medical, fără a indica totuși numele reclamantului sau alte elemente de identificare.

96. Curtea precizează, de la început, că, în temeiul art. 38 din Convenție, statele au obligația să furnizeze „toate facilitățile necesare” în examinarea unei cauze. În plus, potrivit art. 44A, art. 44B și art. 44C din Regulamentul Curții, au obligația de a coopera pe deplin în desfășurarea procedurii, de a se conforma dispozițiilor Curții și de a participa efectiv în procedură (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Al Nashiri împotriva Poloniei*, nr. 28761/11, pct. 29 *in fine*, 24 iulie 2014). În aceste condiții, Curtea nu consideră justificate demersurile făcute de Guvern pe lângă autorități sau instituții private în scopul de a obține informații utile examinării cauzei prezente.

97. Curtea observă, în continuare, că, exceptând scrisoarea trimisă Colegiului medicilor, Guvernul nu a menționat numele sau orice alt element de identificare a reclamantului. Informațiile cu caracter medical, deși foarte amănunțite, erau prezentate în mod general, Guvernul limitându-se la a preciza că acestea erau necesare în cadrul cauzei Y introduse împotriva României care privea un capăt de cerere întemeiat pe art. 8 din Convenție. Curtea consideră că aceasta nu este o conduită contrară dispozițiilor din Convenție sau din Regulamentul Curții.

98. Din punctul de vedere al scrisorii trimise Colegiului medicilor, Curtea observă că agentul guvernamental a prezentat mai multe elemente pentru a permite identificarea reclamantului, ca și numele cererii introduse de acesta în fața Curții și capătul de cerere invocat (supra, pct. 94). În plus, au fost incluse mai multe informații medicale. Având în vedere cele de mai sus și

jurisprudența sa conform căreia legislația internă trebuie să aducă garanții corespunzătoare pentru a împiedica orice comunicare sau divulgare a datelor cu caracter personal privind starea de sănătate care nu ar fi conformă cu garanțiile prevăzute la art. 8 din Convenție (*Z împotriva Finlandei*, 25 februarie 1997, pct. 95, *Culegere de hotărâri și decizii 1997-I*), Curtea se va concentra mai mult asupra acestei scrisori.

99. Curtea observă că scrisoarea agentului guvernamental sus-menționată preciza că informațiile solicitate erau necesare pentru a soluționa o cerere depusă în fața Curții. Este exact o divulgare de date cu scopul de a obține informații relevante pentru procedura în fața Curții. Mai mult, Curtea constată că agentul guvernamental a avut grijă să atragă atenția Colegiului Medicilor asupra faptului că reclamantului îi fusese acordat de către Curte beneficiul anonimului și al confidențialității documentelor și a invitat autoritățile naționale să respecte această instrucțiune.

100. Având în vedere împrejurările, Curtea nu poate constata că Guvernul a încălcat măsurile luate de Curte în desfășurarea procedurii din speță.

II. JONCTION DES REQUÊTES

101. Având în vedere similitudinea obiectului cererilor, Curtea hotărăște să le conexeze (art. 42 § 1 din Regulament) și să le examineze împreună, într-o hotărâre unică.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 8 DIN CONVENȚIE

102. Reclamantii reproșează, în primul rând, statului român că nu a stabilit un cadru juridic clar în materia recunoașterii juridice a schimbării sexului. În plus, ei văd o încălcare a dreptului la respectarea vieții private în obligația care le-a fost impusă de a suferi o intervenție chirurgicală de schimbare a sexului – cu riscul de a duce la sterilizare – pentru a obține schimbarea stării lor civile. Aceștia susțin că cerința constituie o ingerință lipsită de un temei legal, care nu urmărește niciun scop legitim și nu este necesară într-o societate democratică. Invocă art. 8 din Convenție, redactat după cum urmează:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admisă ingerința unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care respectiva ingerință este prevăzută de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și a libertăților altora.”

103. Primul reclamant invocă, de asemenea, art. 3 din Convenție, redactat astfel:

„Nimeni nu poate fi supus torturii și nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

104. Fiind responsabilă cu încadrarea juridică a faptelor, Curtea consideră adecvat să examineze afirmațiile reclamantilor numai din perspectiva art. 8 din Convenție [*A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, nr. 79885/12 și altele, pct. 149, CEDO 2017, *Radomilja și alții împotriva Croației* (MC), nr. 37685/10 și 22768/12, pct. 126, 20 martie 2018 și *S.V. împotriva Italiei*, nr. 55216/08, pct. 31, 11 octombrie 2018].

A. Cu privire la admisibilitate

1. Asupra aplicabilității art. 8 din Convenție

105. În speță, reclamantii își formulează capetele de cerere în principal (a se vedea punctul anterior) în temeiul art. 8 din Convenție. Guvernul nu contestă aplicabilitatea acestei dispoziții.

106. Curtea observă că dreptul la viața privată cuprinde identificarea sexuală ca un aspect al identității personale. Acest lucru privește toate persoanele, inclusiv persoanele transgen, precum reclamantii, fie că doresc sau nu să înceapă un tratament de conversie sexuală agreat de autorități (*A.P., Garçon și Nicot*, pct. 92-94, citată anterior, și *X împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, nr. 29683/16, pct. 38, 17 ianuarie 2019).

107. Într-adevăr, hotărârile pronunțate până în prezent de Curte în acest domeniu se referă la recunoașterea juridică a identității sexuale a persoanelor transgen care au suferit o operație de schimbare de sex [*Rees împotriva Regatului Unit*, 17 octombrie 1986, seria A nr. 106, *Cossey împotriva Regatului Unit*, 27 septembrie 1990, seria A nr. 184, *B. împotriva Franței*, 25 martie 1992, seria A nr. 232-C, *Christine Goodwin*, nr. 28957/95, CEDO 2002-VI, *I. împotriva Regatului Unit* (MC), nr. 25680/94, 11 iulie 2002, *Grant împotriva Regatului Unit*, nr. 32570/03, CEDO 2006-VII și *Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), nr. 37359/09, CEDO 2014], la condițiile de acces la o asemenea operație [*Van Kück împotriva Germaniei*, nr. 35968/97, CEDO 2003-VII, *Schlumpf împotriva Elveției*, nr. 29002/06, 8 ianuarie 2009, *L. împotriva Lituaniei*, nr. 27527/03, CEDO 2007-IV și *Y.Y. împotriva Turciei*, nr. 14793/08, CEDO 2015 (extrase)], sau la recunoașterea juridică a identității sexuale a persoanelor transgen care nu au urmat un tratament de schimbare de sex autorizat de către autorități sau care nu doresc să urmeze un astfel de tratament (*A.P., Garçon și Nicot*, *S.V. împotriva Italiei*, *X împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, hotărâri citate anterior și *Y.T. împotriva Bulgariei*, nr. 41701/16, pct. 66, 9 iulie 2020).

108. Art. 8 din Convenție este așadar aplicabil în prezenta cauză sub aspectul legat de „viața privată” cu privire la cererile formulate de reclamantii în fața instanțelor naționale pentru a face să fie modificate registrele de stare civilă pe motivul conversiei lor sexuale.

2. *Referitor la calitatea de victimă și la caracterul de actio popularis al cererii introduse de Y*

109. Guvernul ridică o excepție privind pierderea de către al doilea reclamant a calității de victimă, în măsura în care ultima cerere cu care acesta a sesizat instanțele naționale pentru a face să fie modificate actele sale de stare civilă a fost admisă. Pretinde că persoana în cauză a putut astfel obține – la sfârșitul procesului care s-a derulat cu celeritate și s-a încheiat cu hotărârea pronunțată la 21 noiembrie 2017 de Judecătoria Sector 3 București – recunoașterea juridică a schimbării sale de sex și modificarea stării sale civile (supra, pct. 56). Se poate concluziona că faptele aflate la originea cererii nu mai există și că urmările care ar putea rezulta dintr-o eventuală încălcare a Convenției au fost șterse. De asemenea, subliniază că speța nu prezintă același specific ca cel din cauza *S.V. împotriva Italiei* (hotărâre citată anterior), în care Curtea a respins o excepție similară, deoarece spre deosebire de legislația italiană, legislația română nu conține cerința tratamentului medico-chirurgical pentru a obține recunoașterea identității de gen. Adaugă că o încălcare a respectării integrității fizice contrară art. 8 din Convenție, precum cea constatată în cauza *A.P., Garçon și Nicot* (hotărâre citată anterior), nu este în discuție, căci al doilea reclamant a intenționat să recurgă la chirurgie pentru a-și armoniza aspectul fizic și identitatea sexuală. În sfârșit, fiind vorba despre o eventuală reparație adecvată și suficientă, Guvernul subliniază că reclamantul nu a menționat existența unui prejudiciu suplimentar în cea de a treia acțiune pe care a declanșat-o și nici nu a formulat o cerere separată de reparare a prejudiciilor cauzate de situația sa, în special în urma intervenției chirurgicale pe care o consideră o experiență nesatisfăcătoare având rezultate negative.

110. Guvernul susține, în continuare, că întrucât reclamantul și-a pierdut calitatea de victimă, argumentele formulate de acesta în observațiile sale în legătură cu necesitatea de a adopta o legislație specială pentru recunoașterea juridică a genului, de a pune în aplicare o procedură administrativă simplificată și de a instaura norme care asigură nediscriminarea persoanelor transgen, în principiu, în ceea ce privește încadrarea în muncă, are caracterul unei *actio popularis*. Considerând astfel că nu ar trebui să fie reținută de Curte în abstract conformitatea legislației române cu Convenția și nici să statueze *de lege ferenda*, Guvernul invită Curtea să nu trateze aspecte străine de speță.

111. Reclamantul apreciază că este în continuare victima încălcării invocate în fața Curții în pofida modificării datelor sale personale în urma hotărârii pronunțate la 21 noiembrie 2017. Susține că această modificare nu a fost rezultatul recunoașterii de către stat a încălcării drepturilor sale, care nu a fost urmată de nicio formă de compensare. Afirmă că modificarea cerută nu a fost posibilă decât în detrimentul autonomiei sale personale, al sănătății și al bunăstării sale, și că a adus atingere integrității sale fizice și psihice. Susține că autoritățile nu au recunoscut juridic redefinirea sa de gen decât după ce a fost supus unei intervenții de conversie sexuală și că, inclusiv după efectuarea

acesteia, a trebuit să inițieze o a treia procedură judiciară pentru că o simplă procedură administrativă era iluzorie. În cele din urmă, în ceea ce privește modificările legislative menționate de Guvern în argumentele sale legate de caracterul de *actio popularis* al cererii, reclamantul susține că situația sa dezvăluie o problemă sistemică în România, ceea ce l-a determinat să indice măsuri generale pe care Curtea le-ar putea reține în temeiul art. 46 din Convenție.

112. Curtea amintește că o decizie sau o măsură favorabilă reclamantului nu este suficientă, în principiu, pentru a-l priva de calitatea de „victimă” în sensul art. 34 din Convenție, cu excepția cazului în care autoritățile naționale recunosc, pe fond sau în mod explicit, și apoi repară încălcarea Convenției [*Gäfgen împotriva Germaniei* (MC), nr. 22978/05, pct. 115, CEDO 2010].

113. În speță, desigur că instanțele naționale au pronunțat o decizie favorabilă reclamantului procedând la recunoașterea redefinirii identității sale sexuale în 2017, iar autoritățile administrative i-au eliberat noi documente de identitate care atestă genul în mai și iunie 2018 (supra, pct. 58 și 59). Cu toate acestea, Curtea nu poate ignora că situația în litigiu aflată la originea prezentei cereri, și anume imposibilitatea reclamantului de a obține schimbarea identificatorilor săi din cauza refuzului instanțelor, a persistat pentru mai mult de cinci ani. Curtea apreciază că reclamantul a suferit în mod direct efectele acestui refuz în viața sa privată în această perioadă (*S.V. împotriva Italiei*, citată anterior, pct. 35). De altfel, nici hotărârea din 21 noiembrie 2017, nici celelalte măsuri interne care privesc cauza reclamantului nu conțin o recunoaștere în mod expres a unei încălcări a drepturilor protejate de Convenție. Încuviințarea acordată reclamantului nu se poate interpreta ca o recunoaștere, în esență, a încălcării dreptului său la respectarea vieții private.

114. În consecință, este necesar să fie concluzionat că reclamantul se poate pretinde „victimă” în sensul art. 34 din Convenție.

115. În ceea ce privește argumentul Guvernului privind caracterul de *actio popularis* al cererii, Curtea reține că va examina, cu siguranță, modul în care cadrul legislativ a fost aplicat reclamantului. Totuși, reamintește că întrebarea ridicată în speță cu privire la compatibilitatea legislației naționale cu Convenția este lipsită de relevanță în cazul excepției Guvernului [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Sejdić și Finci împotriva Bosniei-Herțegovinei* (MC), nr. 27996/06 și 34836/06, pct. 29, CEDO 2009].

3. Concluzii în ceea ce privește admisibilitatea

116. Constatând că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat și că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate în sensul art. 35 din Convenție, Curtea îl declară admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

a) Reclamanții

117. Reclamanții susțin că statul român și-a încălcat atât obligațiile pozitive, cât și pe cele negative care decurg din art. 8 din Convenție refuzând să le recunoască redefinirea de gen pe motiv că nu s-au supus operației de schimbare de sex pe care ei nu o doresc în această etapă.

118. În primul rând, reclamanții subliniază că, în temeiul obligațiilor sale internaționale, Guvernul trebuie să adopte o procedură rapidă, transparentă și accesibilă de recunoaștere juridică a genului. Reclamanții susțin că în România dispozițiile normative sunt în mod vădit insuficiente și lipsite de claritate și de previzibilitate. În opinia acestora, art. 43 lit. i) din Legea nr. 199/1996 este pur declarativ, deoarece nu prevede nici criteriile de îndeplinit și nici procedurile (cum ar fi, de exemplu, tipul de acțiune sau pârâțul) de urmat pentru a obține recunoașterea juridică a genului. Mai mult, afirmațiile Guvernului cu privire la o eventuală modificare a art. 4 alin. (2) lit. l) din OG nr. 41/2003 care viza eliminarea obligației de a prezenta un act medico-legal în procedura administrativă de schimbare a numelui nu ar fi întemeiate și ar fi fără impact asupra procedurilor judiciare, în care judecătorii pot solicita administrarea tuturor probelor, inclusiv o expertiză medico-legală (supra, pct. 124). Conform celui de al doilea reclamant, obligația de a declanșa o procedură judiciară pentru a obține recunoașterea juridică a genului constituie în sine o încălcare a art. 8 din Convenție, întrucât nu respectă principiul autodeterminării.

119. Reclamanții subliniază, în plus, că în materie de recunoaștere juridică a genului a existat și există în continuare o divergență în jurisprudența instanțelor naționale care nu doar că echivalează cu o încălcare a principiului securității juridice, dar care este și în dezacord cu principiul apărării efective a drepturilor. Susțin că tendința de a renunța la obligația operației de schimbare de sex în jurisprudența instanțelor naționale, pretinsă de Guvern, nu este susținută. Aceștia fac trimitere la considerațiile intervenientului *Accept* în această privință (infra, pct. 140 și urm.). De asemenea, aceștia subliniază că majoritatea cererilor privind recunoașterea juridică a genului au fost respinse și că instanțele au adoptat raționamente contradictorii care nu arată în niciun caz o înțelegere mai nuanțată a evoluțiilor naționale și internaționale în materie. Susțin că, în orice caz, în toate hotărârile prezentate de Guvern, persoanele în cauză au suferit cel puțin un tratament medical de schimbare de sex, precum tratamente hormonale sau chirurgicale. Aceștia susțin că recunoașterea juridică a genului nu a fost făcută decât în foarte puține cazuri în lipsa unei operații de conversie sexuală. Susțin, mai mult, că anumite proceduri au avut o durată excesivă, de până la cinci ani. Afirmă că divergența de jurisprudență, care cuprinde chiar și competența de jurisdicție a instanțelor sau capacitatea de a sta în justiție a pârâților, este rezultatul lipsei

de claritate a dispozițiilor legale în materie, al lipsei unei orientări complementare date de autoritățile naționale, al faptului că precedentul jurisprudențial nu constituie un izvor de drept în sistemul național și al absenței unui mecanism apt să asigure coerența jurisprudenței pentru acest tip de proceduri, de exemplu prin intermediul Înaltei Curți de Casație și Justiție.

120. Reclamanții reamintesc că, în cauza *A.P., Garçon și Nicot* (hotărâre citată anterior), Curtea a stabilit că nu este valid consimțământul pentru tratamentul medical sterilizant, conceput ca o condiție prealabilă pentru recunoașterea juridică a genului, deoarece persoana este pusă să aleagă între recunoașterea identității sale de gen și integritatea sa fizică. Pledează că aceste concluzii trebuie să se aplice oricărui tratament medical de conversie sexuală făcut fără consimțământul liber și informat al persoanei în cauză. Subliniază că faptele din cauza citată anterior sunt contemporane cu cele din aceste două cereri. Aceștia arată că, în orice caz, standardele generale naționale și internaționale interziceau intervențiile medicale fără consimțământ cu mult înainte de respectiva hotărâre a Curții. În plus, pentru reclamanți, teza Guvernului conform căreia practica instanțelor naționale era în acord cu jurisprudența Curții, și mai cu seamă cu hotărârea *A.P., Garçon și Nicot* (citată anterior), echivalează cu recunoașterea implicită a răspunderii sale din perspectiva art. 8 din Convenție, ținând seama de faptul că, în procedurile lor respective, instanțele române au condiționat recunoașterea juridică a genului lor de o intervenție chirurgicală de conversie sexuală.

121. Reclamanții observă că Guvernul admite că dreptul intern nu prevede cerința de a se supune unei operații de conversie sexuală (infra, pct. 124) în vederea obținerii recunoașterii legale a genului. Susțin, de asemenea, că această cerință nu ar fi justificată de niciunul dintre scopurile menționate de Guvern în observațiile sale (infra, pct. 128) și că nici nu este necesară într-o societate democratică.

122. Reclamanții contestă și existența unei posibilități reale de efectuare a unei intervenții chirurgicale de schimbare a sexului asupra organelor genitale în România. Aceștia subliniază că nu există un protocol sau ghid real în materie, nici medici sau unități specializate, și că o astfel de intervenție nu este acoperită de sistemul de asigurări de sănătate. Cu privire în special la metoidoplastie, susțin că această procedură chirurgicală are rate ridicate de risc și de complicații, ceea ce s-ar confirma în practică de altfel prin urmările „mutilante” ale intervenției chirurgicale suferite de Y.

123. În sfârșit, reclamanții subliniază că procedurile care i-au determinat să sesizeze Curtea nu au legătură cu vreo cerere de obținere a încuviințării de a se supune unei operații de conversie sexuală.

Primul reclamant denunță, în acest sens, faptul că instanțele au dat o interpretare eronată primului motiv pe care îl formulase în cererea sa introductivă de instanță. Astfel, susține că a solicitat schimbarea sexului în sensul recunoașterii juridice a redefinirii sale sexuale, dar că instanța a considerat că acest mijloc viza încuviințarea unei intervenții chirurgicale de

conversie sexuală (supra, pct. 20), cu toate că el a folosit terminologia utilizată în legislație și de către Curtea Constituțională în decizia din 2008, chiar de către alte persoane ale căror cereri, spre deosebire de a sa, nu au fost denaturate. Subliniază că elementele menționate în procesul-verbal al ședinței din 5 iunie 2014 (supra, pct. 17) cu privire la operația de conversie sexuală sunt răspunsul său la întrebările judecătorului, care nu au fost reluate în procesul-verbal și erau legate cu obstinație de chirurgia genitală. Indică faptul că a precizat de altfel sensul exact al acestui motiv în concluziile scrise depuse la instanța de fond și în recurs. În orice caz, acesta denunță inerția judecătoriei care nu a solicitat clarificări deși legea permitea aceasta, și faptul că instanțele au considerat că răspunsul la primul capăt de cerere era determinant pentru examinarea celorlalte capete de cerere.

Cel de al doilea reclamant critică instanțele și pentru faptul că au conexas, împotriva voinței sale, a doua sa acțiune, introdusă în 2014, pentru recunoașterea juridică a genului său, cu prima sa acțiune, introdusă în 2011, în care a solicitat încuviințarea de a fi supus unei operații de conversie sexuală. El subliniază că această primă acțiune fusese determinată de faptul că, anterior anului 2012, în practica medicilor realizarea oricărei intervenții chirurgicale (mastectomie sau histerectomie) depindea de obținerea unei încuviințări judiciare fie pentru efectuarea intervenției în cauză, fie pentru modificarea stării civile.

b) Guvernul

124. Guvernul admite că reclamanții au suferit într-adevăr o ingerință în viața lor privată, dar susține că această ingerință avea o bază legală în dreptul român, respectiv dispozițiile Legii nr. 119/1996, așa cum au fost interpretate de instanțele naționale. Adaugă că acest cadru legal în care s-a dezvoltat practica judiciară este formulat într-un mod suficient de generos pentru a permite instanțelor, urmând dezvoltarea standardelor Convenției, să admită acțiuni în justiție similare celor ale reclamanților din prezentele cereri. De asemenea, susține că acest cadru legal este clar: impune ca orice modificare a unei mențiuni referitoare la sex în actele de stare civilă să fie realizată numai pe baza unei hotărâri judecătorești care să o încuviințeze, fără ca acest lucru să fie interpretat ca impunând o intervenție chirurgicală prealabilă. Mai mult, evocă o viitoare modificare a art. 4 alin. (2) lit. 1) din OG nr. 41/2003 cu privire la schimbarea administrativă a numelui, care ar viza eliminarea obligației de a efectua o expertiză medico-legală.

125. Guvernul evidențiază că, la momentul producerii faptelor, jurisprudența instanțelor române era în acord cu jurisprudența Curții referitoare la persoanele transgen operate și că hotărârea *A.P., Garçon și Nicot* (citată anterior) privind situația persoanelor transgen neoperate a constituit un reviriment al jurisprudenței. Subliniază că noutatea problematicii recunoașterii juridice a identității sexuale a persoanelor transgen neoperate a

fost, de altfel, recunoscută chiar de Curte în cauza *S.V. împotriva Italiei* (hotărâre citată anterior).

126. În continuare, Guvernul susține că, la fel ca jurisprudența Curții în materie de recunoaștere a efectelor asupra persoanelor transgen produse de o schimbare de sex pe planul stării civile, și practica instanțelor române a cunoscut o evoluție: deși, inițial, orice cerere de modificare a mențiunilor din actele de stare civilă depindea de o intervenție chirurgicală de conversie sexuală, tot mai des (chiar în 100% din cazuri recent, și anume în patru cauze) o astfel de cerere este admisă înainte sau chiar fără o intervenție chirurgicală, doar pe baza diagnosticului de sindrom transsexual, și aceasta în acord cu jurisprudența Curții, care este invocată foarte des (*A.P., Garçon și Nicot*, citată anterior). Potrivit Guvernului, efectuarea operației de conversie sexuală nu devine pentru instanțe decât o simplă dovadă a voinței persoanei de a se identifica atât mental, cât și biologic, cu genul său. În orice caz, exemplele din jurisprudență citate ar arăta că instanțele române recunosc dreptul persoanelor transgen să se autodefinească și să se prezinte în societate sub aparența dorită. În plus, acestea ar arăta sensibilitatea instanțelor față de efectele pe care intervențiile de conversie sexuală care nu sunt dorite le pot avea asupra integrității fizice, și, astfel, față de situația grea a persoanelor care ar trebui să aleagă între, pe de o parte, dreptul la o viață privată în acord cu dorințele lor și, pe de altă parte, integritatea lor.

127. Guvernul susține că orice evoluție în jurisprudență implică o etapă de divergență față de jurisprudența anterioară unificării, divergență care nu afectează protecția oferită de Convenție a drepturilor decât dacă devine profundă și persistentă. În această privință, Guvernul subliniază că Înalta Curte de Casație și de Justiție nu s-a pronunțat cu privire la recunoașterea juridică a schimbării sexului, deoarece nu este competentă să soluționeze probleme legate de modificarea mențiunilor de stare civilă. Arată că, în schimb, mai multe curți de apel au făcut acest lucru și astfel au contribuit la o interpretare unitară în domeniul lor, așa cum este cazul, în special, al Curții de Apel București care a pronunțat trei hotărâri în materie.

128. Guvernul susține că impunerea încuviințării legale prealabile pentru modificarea stării civile urmărește un scop legitim, astfel cum a subliniat Curtea Constituțională în decizia nr. 530 din 13 mai 2008, și anume înregistrarea corectă a populației, aspect care ține de ordinea publică. Subliniază că o modificare prea flexibilă a mențiunilor de stare civilă ar putea duce la abuzuri legate de posibilitatea de a se sustrage, de exemplu, urmării penale sau creditorilor. De asemenea, reamintește că a fost admis de Curte că protejarea principiului indisponibilității stării persoanelor, al fiabilității și coerenței stării civile și, la nivel mai general, al securității juridice reprezintă aspecte de interes general și justifică instituirea unor proceduri riguroase având, mai ales, scopul să verifice motivațiile profunde ale cererii de modificare legală a identității (*mutatis mutandis, A.P., Garçon și Nicot*, citată anterior, pct. 142).

129. Guvernul subliniază că, în cele două cereri, reclamantii fac trimitere la încuviințarea unei intervenții chirurgicale și pretinde că, prin urmare, instanțele, în limita sesizării, au examinat acest aspect. Arată că, în prima cerere, reclamantul a indicat că intervenția chirurgicală trebuia să fie încuviințată, deoarece, în caz contrar, medicii ar fi refuzat să o efectueze, și că, în cea de-a doua cerere, instanțele au luat în considerare ca element factual încuviințarea unei asemenea intervenții chirurgicale acordată în prealabil printr-o hotărâre judecătorească. Susține că aceste elemente au permis ca instanțele, în cele două cereri, să respingă cererile de modificare a actelor de stare civilă ca prematur introduse. Potrivit Guvernului, refuzul instanțelor, în cazul concret al reclamantilor și în contextul jurisprudenței naționale de la momentul respectiv, îndeplinește condiția proporționalității consacrată de jurisprudența Curții.

130. În sfârșit, Guvernul arată că intervenția chirurgicală de conversie sexuală nu numai că este autorizată de legislația română, dar și că aceasta poate fi efectuată în spitale publice sau private în România, care pot adopta propriile ghiduri sau protocoale de tratament.

131. Cu privire la primul reclamant, Guvernul subliniază că din septembrie 2015 acesta nu a solicitat sprijin nici din partea autorităților române din Regatul Unit, nici din partea autorităților administrative sau judiciare din România, fie pentru a reveni în România, fie pentru a obține modificarea mențiunilor din actele sale de stare civilă în temeiul art. 43 lit. f) și lit. i), art. 44 și art. 49 din Legea nr. 119/1996

2. Observațiile terților intervenienți

a) Înalțul Comisariat pentru Drepturile Omului al Organizației Națiunilor Unite (UNHCHR - Înalțul Comisariat)

132. Înalțul Comisariat subliniază că dreptul la recunoașterea eficientă a identității de gen derivă, între altele, din principiul egalității în fața legii, din dreptul la protecție egală din partea legii fără deosebire, din dreptul la capacitate juridică fără discriminare și din dreptul la recunoaștere din partea legii. Reamintește că, în lucrările sale, și-a exprimat îngrijorarea cu privire la faptul că persoanele transgen sunt, în general, în imposibilitatea de a obține recunoașterea juridică a redefinirii genului lor, inclusiv modificarea în registrele și documentele eliberate de stat a sexului sau a pronumelui lor, ceea ce implică obstacole în exercitarea unui mare număr de drepturi. Aduagă faptul că, de asemenea, a scos în evidență cerințele abuzive impuse în anumite state în vederea recunoașterii genului, ca de exemplu faptul de a nu fi căsătorit, sterilizarea forțată, operația de conversie sexuală forțată, diagnosticul medical sau alte proceduri medicale.

133. Înalțul Comisariat indică faptul că, date fiind obligația legală de nediscriminare, recomandările mecanismelor de apărare a drepturilor omului ale Organizației Națiunilor Unite și studiul bunelor practici internaționale, recunoașterea juridică a identității de gen a persoanelor transgen în

documentele oficiale trebuie: a) să se bazeze pe autodeterminarea solicitantului; b) să fie o simplă procedură administrativă; c) să nu solicite solicitanților să îndeplinească condiții abuzive arbitrare și nejustificate penibile (de exemplu, eliberarea unui certificat medical, intervenție chirurgicală, tratament medical, sterilizare sau divorț); d) să recunoască identitățile nebinare, precum identitățile de gen nici „bărbați”, nici „femei”; e) să se asigure că minorii au acces la recunoașterea identității lor gen.

134. Înalțul Comisariat subliniază, de asemenea, demersurile efectuate de Organizația Mondială a Sănătății în vederea eliminării „tulburării de identitate de gen” din manualul său oficial de diagnosticare, mai precis Clasificarea Internațională a Bolilor (CIM-11), și astfel a redenumirii identificării ca transgen în termeni de sexualitate și nu de „tulburare psihică”. În cele din urmă, evidențiază preocupările mecanismelor de apărare a drepturilor omului ale Organizației Națiunilor Unite cu privire la situația persoanelor transgen în România [cel de al cincilea raport periodic asupra României al Comitetului pentru Drepturile Omului (supra, pct. 89), Observațiile finale ale Comitetului pentru drepturile copilului din 2017 (CRC/C/ROU/CO/5) sau recomandările transmise de diferite state cu ocazia evaluării periodice universale din 2018 privind România (A/HRC/38/6)].

b) *Transgender EUROPE* (TGEU) și *ILGA Europe*

135. Asociațiile interveniente reamintesc, în primul rând, evoluția contextului legal și politic la nivel internațional, care arată o ameliorare continuă a recunoașterii drepturilor persoanelor trans și o depatologizare a identităților trans. În continuare, acestea afirmă că procedurile de recunoaștere juridică a identității de gen identificate la nivel european și bazate pe cerințe medicale sau de diagnostic, în care puterea judecătorească joacă un rol important, nu sunt conforme standardelor drepturilor omului și principiului egalității.

136. În ceea ce privește, în primul rând, contextul internațional, intervenientele enumeră apelurile diferitelor mecanisme de apărare a drepturile omului care solicită statelor să asigure recunoașterea juridică a genului prin proceduri rapide, transparente și accesibile, care să nu fie însoțite de cerințe excesive, ci să fie, dimpotrivă, favorabile dreptului de a alege în mod liber și în cunoștință de cauză, integrității persoanei și dreptului la autodeterminare.

137. În al doilea rând, în ceea ce privește contextul european, intervenientele subliniază că necesitatea instituirii de proceduri rapide, transparente și accesibile de recunoaștere juridică, așa cum este dreptul la autodeterminare, a fost de mult timp consacrată în „dreptul” Consiliului Europei. Afirmă că mai multe state contractante au adoptat, de altfel, dispoziții legislative care aplică principiul autodeterminării în ceea ce privește identitatea de gen. În acest context, observă impactul pozitiv al hotărârii *A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței* pronunțată de Curte în 2017 cu privire la

standardele și jurisprudența instanțelor naționale în materie de recunoaștere a genului. În plus, acestea consideră că ar trebui ca respectiva concluzie a Curții din amintita hotărâre să fie de aplicabilitate generală interzicând orice impunere a intervenției chirurgicale sau a tratamentului medical atâta timp cât persoana vizată nu și-a dat consimțământul liber și informat.

138. Terțele interveniente arată că, totuși, deși consensul împotriva cerințelor medicale obligatorii pentru recunoașterea identității de gen este în curs de consolidare, mai multe state, între care și România, prevăd în continuare sterilizarea ca o condiție prealabilă acestei recunoașteri. Or, menționează acestea, operațiile de conversie sexuală sunt uneori dificil de realizat, sau chiar indisponibile, în anumite țări. În acest context, lipsa protocoalelor medicale sau a profesioniștilor formați în materie de operații de conversie sexuală – la care se adaugă asigurări de sănătate insuficiente în majoritatea timpului, perioade prea lungi de așteptare sau tratamente umilitoare – ar putea ridica o problemă cu privire la respectarea demnității persoanei în contextul art. 3 din Convenție.

139. În fine, în opinia intervenientelor, cerința unui diagnostic sau a unui tratament medical cu singurul scop de a atesta și de a recunoaște în continuare genul unei persoane, fără o necesitate medicală, și aceasta pentru că identitatea sa de gen este diferită de principalele roluri și așteptări atribuite genurilor, constituie o discriminare a persoanei în cauză pe baza identității de gen.

c) *Asociația Accept*

140. Intervenienta observă că legislația română conține dispoziții referitoare la schimbarea numelui în documentele de stare civilă, care sunt aplicate persoanelor transgen. Susține totuși că aceste dispoziții sunt declarative, că impun ca orice schimbare să depindă de o procedură judiciară finalizată cu o hotărâre judecătorească definitivă și că nu prevăd nici condițiile pe care trebuie să le îndeplinească persoanele în cauză și nici tipul de acțiune care trebuie introdusă. Pledează că, în aceste condiții, instanțele naționale au trebuit să definească condițiile în care să fie admise acțiunile care vizează schimbarea de gen și modificarea identificărilor persoanei. Potrivit intervenientei, examinarea celor 63 de hotărâri judecătorești relevante (pronunțate în 48 de proceduri judiciare între 2006 și 2017) permite să se concluzioneze că lipsa de claritate a legislației a dus la interpretări arbitrare și la o jurisprudență divergentă.

141. În acest context, intervenienta denunță ceea ce numește „puterea disproporționată a judecătorilor”, care nu se limitează la a constata existența unei stări civile și la a dispune modificarea registrelor în acest sens, ci își arogă o putere de decizie în legătură cu identitatea sexuală a persoanei, și aceasta pe baza propriilor convingeri personale cu privire la apartenența la un anume sex. Rezultă, conform acesteia, că judecătorii au avut față de reclamanți alte așteptări, dar nerealiste, ținând seama de contextul socio-

economic și medical din România. Argumentele lor s-au întemeiat pe definiții terminologice preluate din dicționare, din precepte religioase sau din tradiție.

142. Având în vedere cele de mai sus, caracterul judiciar al procedurii de recunoaștere juridică reprezintă în sine, din spusele intervenientei, un obstacol în calea apărării efective a dreptului la autodeterminare (art. 8 din Convenție), care aduce atingere demnității persoanelor transgen (art. 3 din Convenție), cu atât mai mult cu cât procedurile judiciare au o durată excesivă, în general de la câteva luni la un an și jumătate, dar pot ajunge în anumite cazuri până la patru ani.

143. În plus, în planul probei, intervenienta observă formalismul procedurilor, reclamantului cerându-i-se să aducă probe „exterioare” ale genului său – ceea ce face ca dreptul său la autodeterminare să fie ne semnificativ – sau să se supună, în aproape jumătate din cauze, unor expertize medico-legale invazive și care îi aduce atingere vieții private și demnității sau care pun sub semnul întrebării sănătatea sa mentală. Subliniază că, deși certificatele medicale (psihiatrice, psihologice sau endocrinologice) sunt suficiente în principiu pentru a stabili caracterul real al transsexualismului, expertizele medico-legale sunt decisive în respingerea unei acțiuni dacă nicio operație de conversie sexuală asupra organelor genitale nu a fost efectuată. Aduge faptul că unele dintre instanțe fac astfel trimitere la dispozițiile OG nr. 41/2003 care cer o hotărâre judecătorească definitivă și o expertiză medico-legală, și că trimiterea la aceasta din urmă a fost interpretată de unii judecători ca necesitând o operație de conversie sexuală prealabilă oricărei schimbări de stare civilă.

144. Intervenienta subliniază că, dintre cele 48 de cauze diferite identificate, cererile de modificare a identificatorilor nu au fost încuviințate decât în 16 cauze fără ca operația de schimbare de sex să fi fost în prealabil impusă solicitanților, în vreme ce în 8 alte cauze operația se efectuase deja. Aduge faptul că, în celelalte cauze, în lipsa operației, acțiunile au fost respinse (în special pe motiv că solicitantul nu solicitase anterior instanțelor încuviințarea unei intervenții chirurgicale de schimbare a sexului), considerate prematur introduse sau reîncadrate în acțiunea pentru încuviințarea operației de conversie sexuală, în pofida faptului că solicitantul se opunea. În plus, precizează că în câteva cauze instanțele au concluzionat că aceste acțiuni nu erau de competența lor și că, prin urmare, solicitanții trebuiau să se adreseze autorităților administrative prezentând un certificat medico-legal care să ateste schimbarea sexului. Susține că reîncadrarea acțiunilor sau declararea necompetenței instanțelor se apropie de o adevărată denegare de justiție, cu atât mai mult cu cât, în opinia sa, instanțele naționale au dat o interpretare defectuoasă concluziilor formulate de Curtea Constituțională – care a considerat, în decizia din 2008, că schimbarea de sex era o alegere a persoanei în cauză (supra, pct. 65) – sau chiar jurisprudenței Curții.

3. Motivarea Curții

a) Cu privire la întrebarea dacă speța privește o obligație pozitivă sau despre o ingerință

145. Curtea precizează că plângerea reclamantilor privește refuzul autorităților naționale de a recunoaște din punct de vedere juridic apartenența lor la sexul masculin și de a dispune modificarea stării lor civile cu consecințele astfel rezultate. În această privință, reclamantii susțin că lipsa unui cadru legal adecvat, conform art. 8 din Convenție, a permis autorităților să le impună o condiție suplimentară pentru a le admite cererile, și anume o intervenție chirurgicală de conversie sexuală. Curtea mai remarcă faptul că părțile lasă să se înțeleagă că acest capăt de cerere privește în egală măsură o „ingerință” și o obligație pozitivă a statului (supra, pct. 117 și 124).

146. Curtea reamintește că, deși art. 8 are, în principal, scopul de a proteja persoana împotriva unor ingerințe arbitrare ale autorităților publice, acesta nu se limitează la a impune statului să se abțină de la astfel de ingerințe: acestui angajament negativ i se adaugă obligații pozitive inerente respectării efective a vieții private sau de familie [a se vedea, între altele, *Söderman împotriva Suediei* (MC), nr. 5786/08, pct. 78, CEDO 2013]. Într-adevăr, Curtea a afirmat în cauzele anterioare că art. 8 impune statelor obligația pozitivă de a garanta cetățenilor lor dreptul la respectarea efectivă a integrității lor fizice și morale. În plus, o asemenea obligație poate implica instituirea de măsuri specifice, inclusiv instituirea unei proceduri efective și accesibile pentru protejarea dreptului la viață privată sau crearea unui cadru de reglementare care să instituie un mecanism judiciar și executoriu pentru protejarea drepturilor persoanelor, ca și punerea în aplicare, după caz, a măsurilor respective în diferite contexte (*Hämäläinen*, citată anterior, pct. 63 și cauzele citate).

147. În cauze similare, Curtea a considerat mai potrivit să examineze acuzațiile legate de refuzul de a redefini genul din perspectiva obligațiilor pozitive de a garanta respectarea identității sexuale a persoanelor (a se vedea, de exemplu, *Hämäläinen*, pct. 62-64, *A.P., Garçon și Nicot*, pct. 99, *S.V. împotriva Italiei*, pct. 60-75 și *X împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, pct. 63-65, hotărâri citate anterior).

148. Principiile generale aplicabile în evaluarea obligațiilor pozitive ale statului sunt comparabile cu cele care reglementează aprecierea obligațiilor sale negative și au fost rezumate în hotărârea *Hämäläinen* (citată anterior, pct. 65-67 și cauzele citate). În ambele cazuri, trebuie să se țină seama de menținerea echilibrului just între protejarea interesului general și a intereselor persoanei în cauză. Pe de altă parte, în ceea ce privește punerea în balanță a intereselor concurente, Curtea a subliniat importanța deosebită pe care o au aspectele legate de unul dintre cele mai importante aspecte ale vieții private, și anume dreptul la identitatea sexuală, domeniu în care statele contractante beneficiază de o marjă de apreciere restrânsă (*A.P., Garçon și Nicot*, pct. 123 și *S.V. împotriva Italiei*, pct. 62, hotărâri citate anterior).

149. Ținând seama de perspectiva capătului de cerere al reclamantilor, precum și de faptele și de observațiile părților din prezenta cauză, Curtea consideră că problema principală care trebuie soluționată în speță este aceea de a stabili dacă dispozitivul de reglementare instituit și deciziile pronunțate cu privire la reclamantii permit să se constate că statul și-a îndeplinit obligația pozitivă de respectare a vieții lor private.

b) Cu privire la existența unui cadru legal adecvat pentru recunoașterea juridică a reatribuirii de gen

150. În ceea ce privește existența unei proceduri de recunoaștere juridică a reatribuirii de gen care să permită reclamantilor să-și exercite drepturile, Guvernul susține că în România există un cadru legal clar – dedus din dispozițiile art. 43 lit. i) din Legea nr. 119/1996 și art. 4 alin. (2) lit. l) din OG nr. 41/2003 – care prevede exclusiv ca orice modificare a unei mențiuni referitoare la sex în actele de stare civilă să fie realizată numai pe baza unei hotărâri judecătorești. Acest cadru legal ar fi formulat într-un mod suficient de generos pentru a permite instanțelor, urmând dezvoltarea standardelor Convenției, să admită acțiuni în justiție similare celor ale reclamantilor (supra, pct. 124). Cadrul normativ, susțin la rândul lor reclamantii, este în mod vădit insuficient și lipsit de claritate și de previzibilitate și a dus la o jurisprudență divergentă în materia recunoașterii juridice a identității de gen.

151. Curtea observă, în primul rând, că legislația română nu consacră o procedură specifică cererilor de recunoaștere juridică a redefinirii sexuale, așa cum, de exemplu, este cazul în Italia (*S.V. împotriva Italiei*, citată anterior, pct. 64). Chiar instanțele interne au observat, de altfel, că dreptul românesc nu prevede o procedură specifică pentru „schimbarea de sex a unei persoane” sau că o prevede doar în mod implicit, reglementându-i efectele (supra, pct. 67). Totuși, trebuie observat că dispozițiile invocate de Guvern și citate la punctul anterior au permis unor persoane transgen să obțină recunoașterea conversiei sexuale și modificarea stării lor civile. Mai mult, Curtea Constituțională, în decizia din 2008, a admis posibilitatea de schimbare a sexului pe cale judiciară (supra, pct. 65). În sfârșit, instanțele civile care au soluționat cererile reclamantilor au considerat că legislația română permite recunoașterea schimbării de sex (supra, pct. 21, 25, 47 și 53).

152. Având în vedere cele de mai sus, Curtea este dispusă să admită că exista în dreptul român un temei legal care permitea introducerea de acțiuni în justiție pentru a examina în substanță cereri legate de conversia sexuală (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Y.T. împotriva Bulgariei*, citată anterior, pct. 66, în care lipsa unei proceduri dedicate doar redefinirii de gen nu a permis Curții să stabilească faptul că instanțele fuseseră împiedicate să examineze cererea reclamantului, și, *a contrario*, *X împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, citată anterior, pct. 68, în care Curtea a ținut seama de faptul că Guvernul nu a prezentat probe care să permită concluzia că este stabilită o

practică judiciară în materie de schimbare a sexului pentru a umple lacuna legislativă).

153. Curtea reamintește apoi recomandările emise de către organisme internaționale, în special de Comitetul de Miniștri și Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, precum și de Înalțul Comisar al Organizației Națiunilor Unite pentru drepturile omului sau Expertul independent privind protecția împotriva violenței și a discriminării bazate pe orientarea sexuală și identitatea de gen, care solicită statelor să adopte proceduri care să permită schimbarea numelui și a sexului în documentele oficiale rapid, în mod transparent și accesibil (supra, pct. 79-81; a se vedea și *X împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, pct. 70 și *Y.T. împotriva Bulgariei* pct. 73, hotărâri citate anterior). În această privință, Curtea subliniază că nu a pus la îndoială alegerea legiuitorilor de a încredința autorității judiciare mai degrabă decât autorității administrative deciziile în materie de schimbare a registrului de stare civilă a persoanelor transsexuale (*S.V. împotriva Italiei*, citată anterior, pct. 69).

154. Curtea observă, în general, că părțile sunt în dezacord cu privire la caracterul clar și previzibil la dreptului românesc în materie de recunoaștere juridică a genului (supra, pct. 150). În plus, numeroși actori din sectorul neguvernamental național (a se vedea raportul publicat în 2014, supra, pct. 78) sau din sectorul instituțional internațional sau european (a se vedea observațiile finale din 6 noiembrie 2017 ale Comitetului pentru Drepturile Omului al ONU, supra, pct. 89, și Raportul privind România publicat de ECRI la 5 iunie 2019, supra, pct. 90) au discutat preocuparea față de lipsa de claritate a legislației și a procedurilor privind modificarea identității de gen la starea civilă în România. Curtea recunoaște totuși dificultățile întâmpinate de instanțele naționale chemate să soluționeze aspecte sensibile și în continuă evoluție.

155. Curtea observă și că exemplele de decizii citate de Guvern sau de primul reclamant arată ezitări în procedura de urmat pentru recunoașterea schimbării de sex, precum și în ceea ce privește instanța competentă sau pârâțul împotriva căruia trebuie să fie îndreptată acțiunea (supra, pct. 67-72). În plus, în ceea ce privește condițiile de îndeplinit pentru a obține recunoașterea juridică a redefinirii sexuale și modificarea stării civile, Curtea observă că s-a dezvoltat o jurisprudență divergentă cu privire la cerința unei intervenții chirurgicale de conversie sexuală în prealabil, cel puțin la momentul acțiunilor reclamantilor. Astfel, apare că anumite instanțe au considerat că dispozițiile legislative (Legea nr. 119/1996 și OG nr. 41/2003) impuneau în mod imperativ o decizie prealabilă de încuviințare a intervenției chirurgicale asupra organelor genitale (supra, pct. 74). Reclamantii acuză, pe de altă parte, că în practica medicilor realizarea oricărei intervenții chirurgicale depindea de o hotărâre judecătorească care încuviința fie efectuarea intervenției în cauză, fie modificarea stării civile (supra, pct. 17 și 123 *in fine*). Este adevărat, desigur, că în alte cauze instanțele au admis

cererile cu care fuseseră sesizate în pofida lipsei unei intervenții chirurgicale de conversie sexuală (supra, pct. 74 și 77).

156. Divergența de jurisprudență și ezitățile de natură procedurală pot, în plus, să explice atitudinea judecătorilor care în final au reîncadrat căile de atac ale reclamantilor în pofida clarificărilor aduse de aceștia cu privire la natura cererile lor (supra, pct. 18, 22 și 48).

157. În lumina celor expuse anterior, Curtea apreciază cadrul legal românesc în materie de recunoaștere juridică a genului ca fiind neclar și, prin urmare, neprevizibil.

c) Cu privire la cerința unei intervenții chirurgicale de conversie sexuală anterior modificării de stare civilă

158. Curtea admite pe deplin, de la început, că protejarea principiului indisponibilității stării civile a persoanelor, garantarea fiabilității și coerenței stării civile și, la nivel mai general, asigurarea securității juridice reprezintă aspecte de interes general și justifică instituirea unor proceduri riguroase având, mai ales, scopul să verifice motivațiile profunde ale cererii de modificare legală a identității (a se vedea, *mutatis mutandis*, *A.P., Garçon și Nicot*, pct. 132 și *S.V. împotriva Italiei*, pct. 69, hotărâri citate anterior).

159. În prezenta cauză, este evident din elementele din dosar că instanțele interne au constatat că reclamantii erau transgen pe bază de informații detaliate privind starea lor psihologică și medicală, precum și modul lor social de viață. Au constatat, mai cu seamă, că reclamantii suferiseră un tratament hormonal și că, înainte sau în cursul procedurilor, suferiseră operații de mastectomie. Cu toate acestea, au refuzat să recunoască redefinirea sexuală sau să încuviințeze modificarea mențiunii privind sexul și a altor date în registrele de stare civilă motivând că reclamantii nu suferiseră intervenții de schimbare a sexului asupra organelor genitale (supra, pct. 21, 25, 47 și 53). Astfel, instanțele au considerat că principiul autodeterminării nu era suficient pentru a admite cererile de schimbare de sex cu care au fost sesizate.

160. Or, Curtea observă că reclamantii nu doreau să sufere astfel de intervenții înainte recunoașterii juridice a redefinirii lor sexuale, și numai în acest scop, și invocau în substanță dreptul la autodeterminare. Astfel, prezenta cauză se deosebește de situația reclamantilor din recente cauze *S.V. împotriva Italiei* și *Y.T. împotriva Bulgariei* (hotărâri citate anterior), în care reclamantii preferau să se supună unor astfel de intervenții chirurgicale pentru a completa, potrivit lor, procesul de conversie sexuală. În schimb, aceasta se apropie de situația reclamantilor din cauza *A.P., Garçon și Nicot*, în care recunoașterea schimbării de sex era condiționată de efectuarea unei operații sau a unui tratament sterilizant la care persoanele în cauză nu doreau să fie supuse. În cauza din urmă, Curtea a pornit de la principiul că, la momentul faptelor, dreptul pozitiv francez impunea această condiție.

161. Curtea observă, de la început, că, spre deosebire de cauza *A.P., Garçon și Nicot*, reclamantii din prezenta cauză nu insistă în special asupra

aspectului sterilizant al intervenției impuse, deși recunosc că poate ajunge la un asemenea rezultat. La fel de adevărat este că, la fel ca operația sau tratamentul sterilizant care a făcut obiectul cauzei *A.P., Garçon și Nicot*, intervenția chirurgicală de conversie sexuală asupra organelor genitale impusă de instanțele românești asupra reclamanților, care nu doreau să o suporte, afectează vădit integritatea fizică a persoanelor vizate. Or, în contextul francez, Curtea a hotărât deja că orice ambiguitate în procedurile de recunoaștere juridică a genului este problematică având în vedere că este în joc integritatea fizică a persoanelor în cauză în temeiul art. 8 din Convenție (*idem*, pct. 116-117).

162. În acest scop, Curtea reamintește dezvoltarea unei jurisprudențe divergente cu privire la cerința unei intervenții chirurgicale de conversie sexuală în prealabil, cel puțin la momentul acțiunilor reclamanților (supra, pct. 155).

163. De altfel, Curtea reține argumentul reclamanților conform căruia chiar Guvernul recunoaște că dreptul intern nu prevedea cerința de a se supune unei operații de conversie sexuală pentru a obține recunoașterea juridică a genului, cu toate că această cerință a justificat respingerea cererilor acestora (supra, pct. 124).

164. În continuare, Curtea observă că, în cadrul procedurilor inițiate de reclamanți, instanțele nu și-au expus deloc raționamentul cu privire la natura exactă a interesului general care impune să nu se permită schimbarea juridică a sexului, și nu au realizat, în respectul marjei de apreciere acordate, oricât de îngustă ar fi ea, un exercițiu de punere în echilibru a acestui interes cu dreptul reclamanților la recunoașterea identității lor sexuale. În aceste condiții, Curtea nu poate identifica motivele de interes general care au dus la refuzul de a pune în acord identitatea sexuală a reclamanților și mențiunea corespunzătoare acesteia în registrele de stare civilă. Desigur, în observațiile sale scrise în fața Curții, Guvernul a indicat motivele de interes general care se puteau aplica în speță (supra, pct. 128). Totuși, acesta nu le-a prezentat decât pentru a justifica necesitatea unei hotărâri judecătorești și, prin urmare, caracterul judiciar al procedurii, și nu pentru a justifica necesitatea operației de conversie sexuală. Prin urmare, Curtea consideră că, în circumstanțele prezentei cauze, aceste motive nu pot repara omisiunea instanțelor naționale.

165. Curtea constată aici o rigiditate a raționamentului privind recunoașterea identității sexuale a reclamanților, care i-a pus pe aceștia, pe parcursul unei perioade nerezonabile și continue, într-o situație neliniștitoare care le inspira sentimente de vulnerabilitate, umilire și anxietate (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Christine Goodwin*, citată anterior, pct. 77-78). Într-adevăr, la fel ca în cauza *A.P., Garçon și Nicot* (citată anterior), instanțele naționale i-au pus pe reclamanți, care nu doreau o intervenție chirurgicală de conversie sexuală, în fața unei dileme imposibil de rezolvat: fie să se supună, în ciuda propriei dorințe, acestei intervenții, și să renunțe la exercitarea pe deplin a dreptului la respectarea integrității fizice, care ține mai cu seamă de dreptul

la respectarea vieții private garantat la art. 8 din Convenție, dar și la art. 3 din Convenție, fie să renunțe la recunoașterea identității lor sexuale care ține, de asemenea, de dreptul la respectarea vieții private. În opinia Curții, această situație reflectă o ruptură a echilibrului just pe care statele părți sunt obligate să îl mențină între interesul general și interesele persoanelor în cauză (pct. 132).

166. De altfel, Curtea reține că speța privește aspecte aflate în evoluție constantă în statele membre ale Consiliului European. Evidențiază că scade continuu numărul țărilor care cer o intervenție chirurgicală de conversie sexuală ca o condiție prealabilă pentru recunoașterea juridică a identității de gen. Potrivit informațiilor disponibile, în 2020, 26 de state membre ale Consiliului European nu mai impun chirurgia conversia sexuală (supra, pct. 86).

167. Considerațiile de mai sus sunt suficiente pentru a permite Curții să concluzioneze că refuzul autorităților interne de a recunoaște din punct de vedere juridic conversia sexuală a reclamanților în absența unei intervenții chirurgicale de conversie sexuală a adus atingere în mod nejustificat dreptului reclamanților la respectarea vieții lor private.

d) Concluzie

168. În consecință, a fost încălcat art. 8 din Convenție pe motivul lipsei unei proceduri clare și previzibile de recunoaștere juridică a identității de gen care să permită schimbarea sexului și, prin urmare, a numelui sau a codului numeric personal în documentele oficiale rapid, în mod transparent și accesibil (supra, pct. 157). În plus, refuzul autorităților naționale de a recunoaște identitatea masculină a reclamanților în absența unei intervenții chirurgicale de conversie sexuală a dus în speță la o ruptură a echilibrului just pe care statul este obligat să îl mențină între interesul general și interesele reclamanților (supra, pct. 165). În aceste condiții, Curtea nu mai consideră necesară examinarea argumentelor reclamanților legate de imposibilitatea de a efectua o intervenție chirurgicală de schimbare de sex asupra organelor genitale în România (supra, pct. 122).

IV. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE INVOCATĂ DE PRIMUL RECLAMANT A ART. 6, ART. 13 ȘI ART. 14 DIN CONVENȚIE

169. Invocând art. 6 din Convenție, primul reclamant vede o denegare de dreptate în reîncadrarea de către instanțele naționale a obiectului acțiunii sale. În temeiul art. 13 din Convenție, afirmă că nu a beneficiat de o cale de atac efectivă pentru a denunța pretinsele încălcări ale art. 3 și art. 8 din Convenție. În cele din urmă, invocând art. 14 din Convenție, acesta susține că a supune schimbarea stării civile a persoanelor transgen cerinței unei intervenții chirurgicale de conversie sexuală constituie o discriminare pe baza identității sexuale, față de persoanele cisgen al căror gen face obiectul recunoașterii

juridice la naștere, fără altă condiție. Dreptul său la egala recunoaștere în fața legii ar fi fost astfel încălcat. Articolele sus-menționate sunt redactate astfel în părțile lor relevante:

Art. 6

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil [...]”

Art. 13

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de [...] Convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

Art. 14

„Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de [...] Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.”

170. Guvernul contestă acest argument. Cu privire la capătul de cerere întemeiat pe art. 6 din Convenție, reține că reclamantul nu a cerut anularea încheierii din 5 iunie 2014 care a permis judecătoriei să înțeleagă amploarea cererii sale. De asemenea, susține că instanțele naționale nu au procedat la o reîncadrare a obiectului acțiunii, ci pur și simplu au ținut seama de argumentele reclamantului și de clarificările prezentate de acesta la ședința de judecată sus-menționată. Guvernul afirmă, în plus, în baza art. 13 din Convenție, și făcând trimitere la jurisprudența națională în materie, că reclamantul a beneficiat de o cale de atac internă efectivă pentru a-și formula capătul de cerere întemeiat pe nerespectarea art. 8 din Convenție. În sfârșit, susține că capătul de cerere întemeiat pe art. 14 este similar celui întemeiat pe art. 8 din Convenție și că nu a fost clarificat de reclamant.

171. Curtea constată că această parte a cererii nr. 2145/16 nu este în mod vădit nefondată, în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție, și că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, o declară admisibilă. Totuși, Curtea apreciază, având în vedere constatarea la care a ajuns privind încălcarea art. 8 din Convenție (supra, pct. 168), că nu este necesar, în circumstanțele prezentei cauze, să se pronunțe separat cu privire la capetele de cerere întemeiate pe art. 6, art. 13 și art. 14 din Convenție (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Hämäläinen*, pct. 97, *A.P.*, *Garçon și Nicot*, pct. 158 și 160 și *S.V. împotriva Italiei*, pct. 77, hotărâri citate anterior).

V. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE INVOCATĂ DE PRIMUL RECLAMANT A ART. 12 DIN CONVENȚIE

172. Din punctul de vedere al art. 12 din Convenție, primul reclamant denunță o nerespectare a dreptului său de a-și întemeia o familie, ținând seama de efectul sterilizant al intervenției chirurgicale impuse de autorități. Articolul menționat este redactat astfel:

Art. 12

„Începând cu vârsta stabilită prin lege, bărbatul și femeia au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie conform legislației naționale ce reglementează exercitarea acestui drept.”

173. Guvernul contestă acest argument. Răspunde că reclamantul nu a formulat în mod expres acest capăt de cerere în fața instanțelor naționale și că, în orice caz, acesta este prematur deoarece, dacă reclamantul obține schimbarea sexului și a codului său numeric personal, dreptul de a se căsători cu o femeie îi va fi recunoscut implicit.

174. Curtea menționează că, deși reclamantul a invocat art. 3, art. 8 și art. 14 din Convenție în fața instanțelor naționale, acesta nu a invocat art. 12 din Convenție. În plus, nu reiese că ar fi invocat în substanță încălcarea dreptului său la întemeierea unei familii. Prin urmare, Curtea consideră că trebuie să fie admisă excepția Guvernului. Rezultă că acest capăt de cerere trebuie respins pentru neepuizarea căilor de atac interne, în temeiul art. 35 § 1 și 4 din Convenție.

VI. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

175. În conformitate cu art. 41 din Convenție:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu material

176. Primul reclamant solicită 62 105,56 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu material, sumă care corespunde costului închiderii cabinetului său de avocat din România, al mutării sale în Regatul Unit și al recalificării sale profesionale în această țară. El a prezentat facturi în sprijinul cererii sale.

177. Al doilea reclamant pretinde 41 312 EUR cu titlu de prejudiciu material, și anume 1 312 EUR pentru operațiile și tratamentele medicale deja suportate în România în perioada cuprinsă între octombrie 2017 și ianuarie 2018 (din care 1 153 EUR pentru intervenția de conversie sexuală) și 40 000 EUR pentru intervenții chirurgicale care trebuiau efectuate în străinătate

pentru a elimina urmările negative ale primelor intervenții suferite. În sprijinul cererii sale, acesta a prezentat, de asemenea, un certificat medical întocmit de un psiholog la 19 februarie 2018 care atesta că suferea de tulburări depresive și de un stres post-traumatic legat de o intervenție chirurgicală pe care o suferise, dar pe care nu o considera ca fiind necesară. În plus, prezintă un certificat medical întocmit la 20 februarie 2018 de un psihiatru care atesta că suferă de o tulburare depresivă recurentă cauzată de intervenții chirurgicale repetate.

178. Guvernul consideră că pretențiile reclamanților sunt neîntemeiate, excesive și că, în orice caz, nu există legătură de cauzalitate între pretensele încălcări și repararea solicitată. În special cu privire la cererea celui de al doilea reclamant, Guvernul subliniază că acesta și-a dat acordul pentru intervenția chirurgicală suferită în octombrie 2017 și că nu a sesizat autoritățile competente cu o plângere împotriva chirurgului care o efectuase, astfel încât acestea să se poată pronunța cu privire la o eventuală neglijență medicală.

179. Curtea reamintește că a concluzionat privind încălcarea art. 8 din Convenție pe motivul lipsei unei proceduri clare și previzibile de recunoaștere juridică a identității de gen care să permită schimbarea sexului și, prin urmare, a numelui sau a codului numeric personal în documentele oficiale rapid, în mod transparent și accesibil, care a dus în speță la refuzul autorităților naționale de a recunoaște identitatea masculină a reclamanților în absența unei intervenții chirurgicale de conversie sexuală.

180. În ceea ce privește cererea primului reclamant, Curtea nu observă nicio legătură suficientă de cauzalitate între încălcarea constatată și prejudiciul material pretins. Prin urmare, respinge cererea formulată de respectivul cu acest titlu.

181. În ceea ce privește cererea celui de al doilea reclamant, Curtea observă că identitatea sexuală a reclamantului nu a fost recunoscută juridic decât în urma intervenției chirurgicale de conversie sexuală. Ținând seama de circumstanțele speței, Curtea apreciază că guvernul pârât trebuie să plătească reclamantului 1 153 EUR pentru prejudiciul material, sumă care corespunde costului intervenției, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit.

B. Prejudiciu moral

182. De asemenea, reclamanții solicită suma de 50 000 EUR fiecare, cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral pe care consideră că l-au suferit ca urmare a dificultăților întâmpinate în calitate de persoane transgen nerecunoscute, ca și a frustrării, a anxietății, a umilirii și a disperării pe care le-ar fi resimțit.

183. Guvernul apreciază că o constatare a încălcării Convenției constituie o reparație adecvată. Acesta adaugă că, în cazul în care Curtea ar considera totuși că trebuie să li se acorde reclamanților o despăgubire, suma de 5 000

EUR ar fi suficientă având în vedere sumele acordate „în acest tip de cauze” (face referire la cauzele *L. împotriva Lituaniei*, pct. 75 și *Y.Y. împotriva Turciei*, pct. 131, hotărâri citate anterior). Totuși, constată că sume de peste 10 000 EUR au fost acordate de către Curte în circumstanțe speciale, în cazul încălcării a două articole din Convenție (face referire la cauzele *Van Kück*, pct. 96 și *Schlumpf*, pct. 122, hotărâri citate anterior).

184 Având în vedere circumstanțele speței, și pronunțându-se în echitate, Curtea consideră că trebuie să i se acorde fiecăruia dintre reclamanți suma de 7 500 EUR pentru prejudiciul moral, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit.

C. Cheltuieli de judecată

185 Primul reclamant solicită 9 000 EUR cu titlu de cheltuieli de judecată efectuate în procedura în fața Curții, sumă care corespunde onorariilor avocatului (8 850 EUR) și cheltuielilor de corespondență și de transport (150 EUR). Această cerere este însoțită de contractul de reprezentare și de documente justificative pentru cheltuielile de corespondență și de transport în sumă de 51,25 lire sterline (GBP). În plus, primul reclamant cere ca suma acordată de Curte să fie plătită direct în contul bancar al avocatului, în conformitate cu acordul lor scris.

186. Al doilea reclamant solicită 809 EUR cu titlu de cheltuieli de judecată efectuate în cadrul procedurilor în fața autorităților interne, sumă care corespunde onorariilor avocatului, și 36 EUR cu titlu de cheltuieli de judecată efectuate în scopul procesului în fața Curții, sumă care corespunde cheltuielilor de corespondență și de fotocopiere, adică un total de 845 EUR.

187. Guvernul apreciază că suma solicitată de primul reclamant este excesivă. Aduăgă faptul că, până în prezent, reclamantul nu a plătit avocatului nicio sumă și că nu este suficientă fișa care atestă în general numărul efectiv de ore în care avocatul a lucrat în cauză. Nu se opune ca sumele solicitate de cel de al doilea reclamant să fie acordate potrivit jurisprudenței Curții.

188. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al acestora. În speță, ținând seama de documentele aflate în posesia sa și de criteriile menționate anterior, Curtea consideră rezonabil să acorde primului reclamant suma de 8 910 EUR pentru procedura în fața Curții. Această sumă va fi transferată direct în contul bancar al reprezentantului reclamantului. De asemenea, Curtea consideră rezonabil să acorde celui de al doilea reclamant suma de 845 EUR cu titlu de cheltuieli de judecată pentru procedurile interne și pentru procedura în fața Curții.

D. Dobânzi moratorii

189. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, ÎN UNANIMITATE, CURTEA

1. *decide* să conexeze cererile;
2. *declară* admisibile capetele de cerere întemeiate pe art. 6, art. 8, art. 13 și art. 14 din Convenție, și inadmisibil capătul de cerere întemeiat pe art. 12 din Convenție;
3. *hotărăște* că a fost încălcat art. 8 din Convenție;
4. *hotărăște* că nu trebuie să examineze separat temeinicia capetelor de cerere formulate în temeiul art. 6, art. 13 și art. 14 din Convenție;
5. *hotărăște*
 - a) că statul pârât trebuie să plătească reclamanților, în termen de trei luni de la data la care hotărârea devine definitivă, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, următoarele sume:
 - i. 1 153 EUR (una mie una sută cincizeci și trei euro), plus orice sumă ce poate fi datorată pentru această sumă cu titlu de impozit, care va fi convertită în moneda statului pârât, la rata de schimb aplicabilă la data plății, cu titlu de prejudiciu material, celui de al doilea reclamant;
 - ii. 7 500 EUR (șapte mii cinci sute euro), plus orice sumă ce poate fi datorată pentru această sumă cu titlu de impozit, care va fi convertită în moneda statului pârât, la rata de schimb aplicabilă la data plății, cu titlu de prejudiciu moral, fiecăruia dintre cei doi reclamanți;
 - iii. 8 910 EUR (opt mii nouă sute zece euro), plus orice sumă ce poate fi datorată de reclamant cu titlu de impozit, cu titlu de cheltuieli de judecată, care va fi plătită direct avocatului primului reclamant;
 - iv. 845 EUR (opt sute patruzeci și cinci euro), plus orice sumă ce poate fi datorată de reclamant cu titlu de impozit, care va fi convertită în moneda statului pârât, la rata de schimb aplicabilă la data plății, cu titlu de cheltuieli de judecată, celui de al doilea reclamant;
 - b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

HOTĂRÂREA X ȘI Y ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

6. *respinge* în unanimitate cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris la 19 ianuarie 2021 în temeiul art. 77 § 2 și 3 din Regulament.

Ilse Freiwirth
Grefier adjunt

Yonko Grozev
Președinte